

Διπλωματική Εργασία

Η Διακίνηση Ανθρώπων και Αγαθών στην Κυπριακή Διένεξη: Ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Kıbrıs Üniversitesi
University of Cyprus

Όνομα φοιτήτριας: Μαριαλένα Λάρκου

Επιβλέπων καθηγητής: Κώστας Μ. Κωνσταντίνου

Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, κατεύθυνση Ευρωπαϊκή Πολιτική

Μεταπτυχιακό επίπεδο

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Περίληψη/Abstract

Η εφαρμογή του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής προέκυψε ως μια προσωρινή ρύθμιση αμέσως μετά την καταψήφιση, από την πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων, του σχεδίου λύσης που υπέβαλε στα μέρη ο τότε Γ.Γ. του Ο.Η.Ε., Κόφι Ανάν και τη νέα πραγματικότητα της ένταξης του διαιρεμένου νησιού στην Ε.Ε.. Η Κυπριακή Δημοκρατία νομικά εντάχθηκε ολόκληρη, αλλά η εφαρμογή του κεκτημένου ανεστάλη στο βόρειο τμήμα της Κύπρου.

Στις 23 Απριλίου 2003 άνοιξαν σημεία διέλευσης στην Πράσινη Γραμμή και επετράπη η διακίνηση προσώπων και από τις δύο κοινότητες.

Στις 28 Απριλίου 2004, τρεις μόνο μέρες πριν την ένταξη στην Ε.Ε. (1η Μαΐου 2004), τέθηκε σε ισχύ ο Κανονισμός. Με τις πρόνοιές του, διευκολύνονται οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των επιμελητηρίων των δύο πλευρών, μέσα από έναν συμφωνημένο μηχανισμό, τον οποίο η Ε.Ε. ρυθμίζει μέσα από διαβουλεύσεις με τις ηγεσίες των επιμελητηρίων. Προβλέπονται, επίσης, πρόνοιες για τη διακίνηση προσώπων ανάμεσα στις δύο κοινότητες. Η διακίνηση προσώπων στο νησί ήταν ήδη προβληματική από το 1964 για τους Τουρκοκύπριους, ενώ το 1974 παγιώθηκε σε de facto σκληρό σύνορο ανάμεσα στις δύο κοινότητες.

Αναλύω τις πρόνοιες του Κανονισμού και την πορεία υλοποίησής του. Παραθέτω το είδος των προβλημάτων, τις ευκαιρίες για συνεργασία και επικοινωνία που δημιούργησε ο Κανονισμός και απαντώ στο ερώτημα κατά πόσον και σε ποιο βαθμό έχει επιλύσει τα προβλήματα και έχει προσφέρει νέες δυνατότητες συνεργασίας. Πρόσωπα που συμμετέχουν στην εφαρμογή του παραθέτουν τις απόψεις τους και τις εκτιμήσεις τους για το παρόν και το μέλλον του Κανονισμού.

Ο Κανονισμός συνέβαλε στη μείωση της προκατάληψης και στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης με μερίδα που πληθυσμού που είδε τις πρόνοιές του ως μια ευκαιρία για την επαναπροσέγγιση. Πέραν τούτου, συνέβαλε στην ανάπτυξη της εμπορικής δραστηριότητας στο νησί, ενώ τα προβλήματα στην εφαρμογή του ετύγχαναν συζήτησης ανάμεσα στα δύο μέρη και στην ΕΕ. Προσέφερε προσωρινές ρυθμίσεις και λύσεις σε μια σειρά από επείγουσας σημασίας εκκρεμότητες. Έτσι, τα εμπορικά επιμελητήρια απέκτησαν ένα θεσμικό μηχανισμό κοινής αποδοχής για εμπορικές δραστηριότητες.

Ωστόσο, διαφωνίες στο πολιτικό επίπεδο, ταλαντεύσεις και εκατέρωθεν καχυποψίες, δεν επέτρεψαν στον Κανονισμό να αναπτύξει τις πλήρεις δυνατότητές του, ούτως ώστε να εξελιχθεί σε εργαλείο μετασχηματισμού μιας ιστορικής διένεξης σε ένα πρότζεκτ ειρήνης και συμφιλίωσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Εισαγωγή.....	σ.5-7
2. Η Κυπριακή Διένεξη ως Παρατεταμένη και Παγωμένη Σύγκρουση	
2.1. Οι παρατεταμένες συγκρούσεις στη διεθνή σφαίρα και η κυπριακή διένεξη.....	σ.8-12
2.2 Ιστορική αναδρομή στην κυπριακή διένεξη μέχρι την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. και τη θέσπιση του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής..	σ.12-16
2.3 Πολιτική διεύρυνσης της Ε.Ε.: η περίπτωση της Κυπριακής Δημοκρατίας και η ευρωπαϊκή διάσταση του κυπριακού ζητήματος.....	σ.16-18
3. Ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής	
3.1 Η ελεύθερη διακίνηση προσώπων και η συνοριακή πολιτική της Ε.Ε.....	σ.19-20
3.2 Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης.....	σ.20
3.3 Η Κύπρος εκτός της Ζώνης Σένγκεν.....	σ.21
3.4 Ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής.....	σ.21-22
3.5 Οι βασικές διατάξεις του Κανονισμού.....	σ.22-24
3.6 Προβλήματα και αναθεωρήσεις του Κανονισμού.....	σ.24-25
3.7 Επαναξιολόγηση δεδομένων από τον Κανονισμό της «Πράσινης Γραμμής».....	σ.25
3.8 Πρόγραμμα βοήθειας Ε.Ε. στην τουρκοκυπριακή κοινότητα.....	σ.25-26
3.9 Τεχνική Επιτροπή Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΤΕΠΚ).....	σ.26-27
4. Ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής και η αξιολόγησή του	
4.1 Εκθέσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον Κανονισμό.....	σ.28-32
4.2 Αξιολόγηση του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής.....	σ.33
4.3 Η συνεργασία ανάμεσα στα Επιμελητήρια.....	σ.33-34
4.4 Οι εμπορικές συναλλαγές σε πτωτική πορεία.....	σ.34-35
4.5 Δυνατότητες και ευκαιρίες: η καθημερινή διπλωματία.....	σ.35-36

4.6 Η αγορά εμβολίων για την αντιμετώπιση του Covid-19.....σ.36-37

4.7 Αναθεωρήσεις πολιτικής.....σ.38-39

5. Συμπεράσματα.....σ.40-41

6. Βιβλιογραφία.....σ.42-47

Μαριαλένα Λάρκου

1. Εισαγωγή

Η διπλωματική εργασία πραγματεύεται τον Κανονισμό της Πράσινης Γραμμής, ένα ιδιόμορφο στάτους, που έχει ως στόχο την ρύθμιση των ζήτημάτων που αφορούν τη διακίνηση προσώπων, αγαθών και υπηρεσιών μεταξύ της ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής κοινότητας.

Η διπλωματική έρευνα συνδέεται με την ιδέα της διακίνησης ανθρώπων και αγαθών σε παρατεταμένες συγκρούσεις, όπως η περίπτωση της Κύπρου, μια από τις παλαιότερες παγωμένες συγκρούσεις στη διεθνή σφαίρα. Η διακίνηση ανθρώπων και αγαθών παρεμποδίστηκε, είτε μερικώς είτε στο σύνολό της, σε διάφορες φάσεις της κυπριακής διένεξης, με αποτέλεσμα την αποξένωση των ανθρώπων και την ενίσχυση της αντιπαλότητας στις δύο κοινότητες, ελληνοκυπριακή και τουρκοκυπριακή.

Ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής, που τέθηκε σε ισχύ από την 28η Απριλίου 2004 «ορίζει τους όρους εφαρμογής των διατάξεων της κοινοτικής νομοθεσίας για την κυκλοφορία των προσώπων, των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών διαμέσου της Γραμμής».¹ Μια από τις βασικές αρχές της Ε.Ε. είναι η ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, αγαθών και υπηρεσιών σε όλα τα κράτη μέλη της. Στην Κύπρο, ωστόσο, αυτό αποτέλεσε πρόκληση από το 2004, όταν η χώρα προσχώρησε στην ευρωπαϊκή οικογένεια ως ένα de facto διχοτομημένο νησί.² Η «Πράσινη Γραμμή» (1964) προέκυψε από τις διακοινοτικές ταραχές του 1963, ενώ de facto σύνορο χωρίζει τις δύο κοινότητες του νησιού από το 1974, εξαιτίας της τουρκικής εισβολής.

Η Κυπριακή Δημοκρατία, σύμφωνα με τη Συνθήκη Προσχώρησης στην Ε.Ε., που υπεγράφη ανάμεσα στην Ε.Ε. και στα νέα δέκα μέλη, μεταξύ των οποίων και η Κύπρος, εντάχθηκε νομικά ολόκληρη με αναστολή εφαρμογής του κεκτημένου στις περιοχές που δεν ήταν κάτω από τον έλεγχο της κυβέρνησης.³ Στις 24 Απριλίου 2004 διεξήχθησαν δύο ταυτόχρονα και ξεχωριστά δημοψηφίσματα για την επίλυση του κυπριακού με βάση σχέδιο λύσης που υπέβαλε ο Ο.Η.Ε., ώστε την 1^η Μαΐου να ενταχθεί ολόκληρη η Κύπρος στην Ε.Ε. Η πλειοψηφία των ελληνοκυπρίων απέρριψε την πρόταση του Ο.Η.Ε. και η συγκεκριμένη διαδικασία απέτυχε. Προς αντιμετώπιση της κατάστασης που προέκυψε με την Κυπριακή Δημοκρατία μέλος της Ε.Ε. και την τουρκοκυπριακή κοινότητα de facto εκτός, η Ε.Ε. θέσπισε, σε διαβούλευση με τις δύο πλευρές, τον Κανονισμό για την «Πράσινη Γραμμή», καθορίζοντας τους κανόνες που θα διέπουν την κυκλοφορία προσώπων, αγαθών και υπηρεσιών, διαμέσου

¹ «Σημεία διέλευσης - Κανονισμός πράσινης γραμμής», ανάκτηση 10 Απριλίου 2021, <https://www.mof.gov.cy/mof/customs/customs.nsf/All/6C816214735FA1C9422577B300240AAC?OpenDocument>

² Elisa Ferreira, “Bringing Cypriot communities closer together”, ανάκτηση 12 Απριλίου 2021 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/tcc_aid_programme_green_line_regulation_booklet_en_0.pdf

³ “Green Line Regulation”, ανάκτηση 20 Απριλίου 2021, https://ec.europa.eu/info/mission-statement-structural-reform-support-service/monitoring-green-line-regulation_en

της «Πράσινης Γραμμής».⁴ Επιπρόσθετα, ο Κανονισμός αυτός αποτελεί έναν τρόπο προώθησης του διαλόγου, της επικοινωνίας, της συνεργασίας και της εμπιστοσύνης μεταξύ της ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής κοινότητας.⁵

Εφόσον τεθούν τα ζητήματα που προέκυψαν από τα εμπόδια στην ελεύθερη διακίνηση των ανθρώπων και των αγαθών από την αρχή της κυπριακής διένεξης, τη δεκαετία του 1960, καταλήγουμε στην εφαρμογή του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής. Το κύριο ερευνητικό ερώτημα αφορά το είδος των προβλημάτων και το ποιες δυνατότητες υπήρξαν στη διακίνηση ανθρώπων και αγαθών και σε ποιο βαθμό ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής έχει επιλύσει τα προβλήματα και έχει προσφέρει νέες δυνατότητες συνεργασίας.

Επιπρόσθετα: πώς επηρεάζει ο Κανονισμός τις δύο κοινότητες; Ποιες άλλες έννοιες αναδεικνύονται μέσα από τον Κανονισμό και πώς χρησιμοποιούνται από τους εμπλεκόμενους δρώντες, όπως για παράδειγμα, η έννοια του παράνομου εμπορίου. Ποια η συνολική του αξιολόγηση; Ποια είναι η εξέλιξη του Κανονισμού μέσα από τα δεκαεπτά χρόνια εφαρμογής του; Έχει επιτελέσει το σκοπό για τον οποίο θεσπίστηκε;

Το ζήτημα του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής ήταν και παραμένει ένα μοναδικό παράδειγμα απόπειρας δημιουργίας οικονομικών δεσμών με στόχο την τελική συμφιλίωση στο νησί. Ως τέτοιο πείραμα με τη σφραγίδα της Ε.Ε. παραμένει εξαιρετικά σημαντικό γιατί επιχειρεί να κρατήσει ανοικτή τη πόρτα μιας τελικής συμφωνίας στο πολιτικό επίπεδο παρέχοντας τον μηχανισμό και τους τρόπους της συνεργασίας.

Μεθοδολογία

Το πιο πάνω θέμα θα εξεταστεί μέσα από το φακό της κονστρουκτιβιστικής προσέγγισης, καθώς θα αναλυθούν ζητήματα και πώς αυτά αλλάζουν ανάλογα με τη χρονική συγκυρία και την επιρροή που ασκούν οι δρώντες αλλά και σε ποιο βαθμό δημιουργήθηκαν συνθήκες πραγματικής συνεργασίας ή/και ζητήματα τριβών και διαφωνιών ή και μετασχηματισμού της διένεξης. Θα πραγματοποιηθεί, επίσης, ανάλυση επίσημων κειμένων για τον Κανονισμό, όπως υιοθετήθηκε από την Ε.Ε.

Η μέθοδος που θα ακολουθηθεί περιλαμβάνει μεικτά στοιχεία ποιοτικής και ποσοτικής μεθόδου έρευνας. Θα αντλήσω δεδομένα μέσα από τη λήψη δομημένων συνεντεύξεων (ποιοτική μέθοδος). Για να υπάρξει μια πλήρης εικόνα για το πώς οι άμεσα επηρεαζόμενοι δρώντες αντιλαμβάνονται την πραγματικότητα γύρω από τον Κανονισμό αυτό, λήφθηκαν συνεντεύξεις από πρόσωπα με θέσεις-κλειδιά στην εφαρμογή του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής αλλά και από πρόσωπα που συμμετέχουν στη διακοινοτική δράση. Στο πλαίσιο της διπλωματικής έρευνας, λήφθηκαν συνεντεύξεις από τους: Μάνθο Μαυρομμάτη, τέως πρόεδρος του Κυπριακού Εμπορικού Βιομηχανικού Επιμελητηρίου (Κ.Ε.Β.Ε.), Φικρί Τόρος,

---

⁴ “Council Regulation on special conditions for trade with those areas of the Republic of Cyprus in which the Government of the Republic of Cyprus does not exercise effective control”, ανάκτηση 29 Μαρτίου 2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52004PC0466&from=EN>

⁵ Elisa Ferreira, “Bringing Cypriot communities closer together”, ανάκτηση 12 Απριλίου 2021 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/tcc_aid_programme_green_line_regulation_booklet_en_0.pdf

τέως πρόεδρος Τουρκοκυπριακού Εμπορικού Επιμελητηρίου, Λεωνίδα Πασχαλίδη, διευθυντής Κ.Ε.Β.Ε., Κυριάκο Παχουλίδη, Συν-πρόεδρος του Ομίλου Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας (Ο.Ι.Δ.Ε.), Σαμί Οζουσλού, Διευθυντής του καναλιού SIM TV-RADIO, Ιερόθεο Παπαδόπουλο, επικεφαλής της Αντιπροσωπείας της Επιτροπής στην Κύπρο, ενώ από τον Kjartan Bjornsson, προϊστάμενο στη μονάδα που έχει την ευθύνη του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή διασφαλίστηκε υλικό γύρω από τον Κανονισμό.

Επίσης, η έρευνα εμπεριέχει στοιχεία της ποσοτικής μεθόδου, καθώς θα αναλύσω στατιστικά στοιχεία που παρέχουν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα δύο Επιμελητήρια, το Κ.Ε.Β.Ε. και το Τουρκοκυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, τα οποία παρουσιάζουν την εξέλιξη του Κανονισμού.

Δομή κεφαλαίων

Στο πρώτο κεφάλαιο θα τεθεί το θεωρητικό πλαίσιο, θα γίνει παρουσίαση του προβλήματος και θα αναλυθούν έννοιες, όπως το καθεστώς εξαίρεσης που διέπει την Κύπρο, μέσα από μια ιστορική αναδρομή της κυπριακής διένεξης και της ένταξής της στην κατηγορία των παγωμένων συγκρούσεων. Θα αναδειχθούν, επίσης, τα στάδια του προβλήματος της ελευθερίας στη διακίνηση μεταξύ των κοινοτήτων, καταλήγοντας στη θέσπιση του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής, το 2004. Επίσης, θα γίνει αναφορά σε διενέξεις με παρόμοια προβλήματα διακίνησης ανθρώπων και αγαθών, όπως η διένεξη ανάμεσα στο Ισραήλ και την Παλαιστίνη και τη διένεξη γύρω από τη Β. Ιρλανδία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα γίνει η περιγραφή του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής, εξετάζοντας σε βάθος τις πρόνοιες του Κανονισμού αυτού, όπως επίσης θα εξηγηθούν οι λόγοι για τους οποίους υπήρξε η ανάγκη για τη δημιουργία και εφαρμογή του, από τους κύριους εμπλεκόμενους δρώντες, στο πλαίσιο της επίσημης διπλωματίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο θα γίνει η αξιολόγηση του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής, για να απαντηθούν τα ερωτήματα που τέθηκαν πιο πάνω. Υλοποιήθηκαν οι στόχοι που τέθηκαν εξ αρχής; Έφερε τις δύο κοινότητες πιο κοντά; Το εμπόριο, ως εργαλείο πολιτικής, έφερε αποτελέσματα ή όχι; Τι εκτιμούν οι άμεσα ενδιαφερόμενοι, όπως οι άνθρωποι του εμπορίου;

2. Η Κυπριακή Διένεξη ως Παρατεταμένη και Παγωμένη Σύγκρουση

2.1. Οι παρατεταμένες και παγωμένες συγκρούσεις στη διεθνή σφαίρα και η κυπριακή διένεξη

Η παρατεταμένη κοινωνική σύγκρουση είναι μια έννοια στις διεθνείς σχέσεις που ανέδειξε ο E. Azar, ο οποίος ανέλυσε τις παρατεταμένες διενέξεις κάτω από την έννοια της ακαμψίας και της μακροβιότητάς τους.⁶ Οι παρατεταμένες ένοπλες συγκρούσεις μπορεί να είναι επεισοδιακές, κυκλικές, παγωμένες, μακροχρόνιες εχθροπραξίες, μακροχρόνιες περίοδοι κατοχής ή πολέμοι μεταξύ κρατών όπου η βία υποβόσκει σε σχετικά χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με τις προηγούμενες ένοπλες συγκρούσεις.⁷

Οι παγωμένες συγκρούσεις αφορούν πολιτικές διενέξεις που παραμένουν άλυτες για μεγάλο χρονικό διάστημα, μετά το τέλος ενός πολέμου ή εχθροπραξιών. Άλυτες συγκρούσεις σημαίνει να μην έχει επιτευχθεί κάποια συμφωνία ειρήνευσης, αλλά να εξελίσσεται μια *de facto* διαιώνισή τους. Τόσο ακαδημαϊκοί όσο και υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής υιοθέτησαν τον όρο «παγωμένες συγκρούσεις» για να περιγράψουν την κατάσταση στην οποία δεν επικρατεί, ούτε πόλεμος, ούτε ειρήνη.⁸ Η Smetana και ο Ludvik νοηματοδοτούν τον όρο παγωμένες συγκρούσεις ως «μια παρατεταμένη μετα-πολεμική διαδικασία σύγκρουσης, που χαρακτηρίζεται από την απουσία σταθερής ειρήνης ανάμεσα στα δύο αντίθετα μέρη. Υπάρχει μια επικείμενη απειλή για εκ νέου έξαρση της βίας»⁹, ενώ ταυτόχρονα «η σύγκρουση παραμένει έντονη στο αφήγημα τόσο των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής, όσο και του γενικού πληθυσμού».¹⁰ Σύμφωνα με τον L.Kriesberg, «η κατηγορία των παγωμένων συγκρούσεων αναφέρεται σε εκείνες τις συγκρούσεις στις οποίες και τα δύο μέρη έχουν παραμείνει πλήρως δεσμευμένα στις δικές τους, αντίθετες θέσεις, ούτε όμως τολμούν να δοκιμάσουν την επίλυση μέσα από ένα συμβιβασμό, υποχώρηση ή στρατιωτική κατάληψη».¹¹

Στις παγωμένες συγκρούσεις τα εμπλεκόμενα μέρη προσπάθησαν ανεπιτυχώς να λύσουν μέσα από πόλεμο, τις ασύμβατες με τα συμφέροντα, διαφορές τους. Η εχθρότητα προηγείται συχνά του πολέμου και η πολεμική εμπειρία συνεπάγεται μετασχηματιστική επίδραση στην συμπεριφορά τους.¹² Ενώ η εμπειρία του παρελθόντος με βίαιες συγκρούσεις μπορεί να οδηγήσει και τις δύο πλευρές να επιδείξουν αυτοσυγκράτηση, η κληρονομιά του πολέμου αφήνει ανοιχτές πληγές, προκαλεί αμοιβαία δυσπιστία και καθιστά πιο πιθανή μια εκ νέου

⁶ Policinski, Ellen, and Jovana Kuzmanovic. "Protracted Conflicts: The Enduring Legacy of Endless War." *International Review of the Red Cross* 101, no. 912, 965–76. doi:10.1017/S1816383120000399 (2019)

⁷ *ibid.*

⁸ Klosek, Kamil Christoph, Vojtěch Bahenský, Michal Smetana, and Jan Ludvík. "Frozen Conflicts in World Politics: A New Dataset." *Journal of Peace Research*, <https://doi.org/10.1177/0022343320929726> (Sept 2020)

⁹ *ibid.*

¹⁰ *ibid.*

¹¹ Thomas Grant, "Frozen Conflicts and International Law," *Cornell International Law Journal*: Vol. 50 : No. 3 , Article 1. Available at: <https://scholarship.law.cornell.edu/cilj/vol50/iss3/1> (2017), σελ. 373

¹² Klosek, Kamil Christoph, Vojtěch Bahenský, Michal Smetana, and Jan Ludvík. "Frozen Conflicts in World Politics: A New Dataset." *Journal of Peace Research*, <https://doi.org/10.1177/0022343320929726> (Sept 2020)

κλιμάκωση της έντασης. Οι ανταγωνιστικές δυνάμεις διατηρούν τις θέσεις τους και έτσι ο συμβιβασμός καθίσταται αδύνατος. Πέραν τούτου, η έννοια της παγωμένης σύγκρουσης υπερβαίνει την ανάλυση της σύγκρουσης σε διακρατικό επίπεδο και επεκτείνεται σε οντότητες με χαρακτηριστικά κράτους, τα λεγόμενα «de facto κράτη».¹³ Τα de facto κράτη, ενώ δεν απολαμβάνουν διεθνούς αναγνώρισης, εξακολουθούν να διαθέτουν την ικανότητα διαχείρισης ενός καθορισμένου εδάφους και των πόρων μέσα από τους δικούς τους θεσμούς.¹⁴ Η παγωμένη σύγκρουση τερματίζεται με ένα από τους ακόλουθους μηχανισμούς: αναθέρμανση της βίας, ειρηνική αναθέρμανση των σχέσεων, ή μαρασμός της διένεξης.¹⁵ Ενώ η βία αναθέρμανση είναι το αποτέλεσμα μιας αποφασιστικής στρατιωτικής νίκης, η ειρηνική αναθέρμανση των σχέσεων μετασχηματίζει τη διένεξη μέσα από τη διπλωματία.¹⁶ Ο μετασχηματισμός μιας παρατεταμένης διένεξης σε δομές με συγκεντρωτικά χαρακτηριστικά, είναι μια άλλη πηγή για σύγκρουση, καθώς μειώνει τις ευκαιρίες για την ανάπτυξη του αισθήματος της κοινότητας μεταξύ των εθνικών ομάδων, μεγαλώνει την αποξένωση και τείνει να αρνείται στις εθνικές ομάδες τα μέσα για να πραγματοποιούν τους στόχους τους. Κοινωνίες που έχουν βιώσει για δεκαετίες τη βία, έχουν πολύ λίγη εμπιστοσύνη σε κάθε είδος κυβέρνησης, τοπικής ή κεντρικής¹⁷.

Οι παρατεταμένες συγκρούσεις επηρεάζουν την πορεία των διεθνών σχέσεων. Η απουσία μιας συμφωνημένης ειρήνης ανάμεσα σε αντιμαχόμενα μέρη συντηρεί το διαρκή κίνδυνο μιας νέας ανάφλεξης. Ένα άλλο πρόβλημα προκαλεί αλυσιδωτές επιπτώσεις, καθώς οι διεθνείς δρώντες είτε αδυνατούν να επηρεάσουν την πορεία προς την επίλυση, είτε τους δίνεται η δυνατότητα να υποδαυλίζουν την επιθετικότητα ενός μέρους προς το άλλο. Οι παρατεταμένες συγκρούσεις έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη ζωή των πολιτών, καθώς η απουσία οριστικής διευθέτησης των παγωμένων συγκρούσεων, οδηγεί σε παραμέληση του κράτους δικαίου, σε παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς επίσης σε περιορισμούς στη διακίνηση των ανθρώπων.

Δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα από την παγκόσμια πολιτική σκηνή αποτελούν οι διενέξεις ανάμεσα στο Ισραήλ και τους Παλαιστίνιους, καθώς επίσης και η σύγκρουση ανάμεσα στην Ιρλανδία και τη Μ. Βρετανία σε σχέση με την Β. Ιρλανδία.

Η σύγκρουση ανάμεσα στο Ισραήλ και τους Παλαιστίνιους αποτελεί την πιο προβεβλημένη σύγκρουση σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ελεύθερη διακίνηση διασφαλίζεται από το Διεθνές Δίκαιο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο.¹⁸ Το Ισραήλ ως κατοχική δύναμη έχει την υποχρέωση να διευκολύνει την ελεύθερη διακίνηση από πρόσωπα που κατοικούν στην κατεχόμενη παλαιστινιακή γη. Η ελευθερία διακίνησης των Παλαιστινίων

¹³ Klosek, Kamil Christoph, Vojtěch Bahenský, Michal Smetana, and Jan Ludvík. "Frozen Conflicts in World Politics: A New Dataset." *Journal of Peace Research*, <https://doi.org/10.1177/0022343320929726> (Sept 2020)

¹⁴ *ibid.*

¹⁵ *ibid.*

¹⁶ *ibid.*

¹⁷ Edward E. Azar, "Protracted international conflicts: Ten propositions", *International Interactions*, 12:1, 59-70, DOI: 10.1080/03050628508434647 (1985)

¹⁸ "Freedom of Movement: Human Rights Situation in the occupied palestinian territory, including East Jerusalem", τελευταία μετατροπή 20 Ιανουαρίου 2016, ανάκτηση 23 Απριλίου 2021 https://www.ohchr.org/Documents/Countries/PS/SG_Report_FoM_Feb2016.pdf

περιορίζεται μέσα από ένα πολύπλοκο και πολυεπίπεδο σύστημα από διοικητικές, γραφειοκρατικές και φυσικές απαγορεύσεις που επηρεάζουν όλες τις διαστάσεις της καθημερινής ζωής.¹⁹ Η διακίνηση των Παλαιστινίων διαμέσου της Δυτικής Όχθης παρεμποδίζεται από ένα σύστημα σημείων διέλευσης και απαιτήσεις για άδεια εισόδου, όπως επίσης και από την επέκταση των εβραϊκών οικισμών.²⁰

Η σύγκρουση ανάμεσα στην Ιρλανδία και τη Μ. Βρετανία σε σχέση με την Β. Ιρλανδία αποτελεί ένα ιστορικό παράδειγμα όπου οι τοπικές ισορροπίες επηρεάζουν η μια την άλλη και δημιουργούν μια παρατεταμένη σύγκρουση μοναδική στο είδος της στην ευρωπαϊκή ιστορία. Στη Β. Ιρλανδία-ιρλανδικό έδαφος με πλειοψηφία προτεσταντών που επιθυμούν παραμονή στη Μ.Βρετανία, οι καθολικοί ταυτίζονται με το ιρλανδικό έθνος. Η διαφορά έλαβε τη μορφή ανταρτοπόλεμου με τη δράση του Ιρλανδικού Δημοκρατικού Στρατού (Irish Republican Arm, IRA). Η Καλλιόπη-Άννα Βακαλοπούλου, Ερευνήτρια της Ομάδας «Διεθνές & Ευρωπαϊκό Δίκαιο» της SAFIA σημειώνει ότι «η περιοχή της Βόρειας Ιρλανδίας έχει αποτελέσει από τα τέλη του 1960 μία βασική παράμετρο τόσο της βρετανικής και της ιρλανδικής, όσο και της ευρωπαϊκής πολιτικής. Το νησί της Ιρλανδίας, όντας διαχωρισμένο από το 1919 (de jure 1922) με την διακήρυξη της ανεξαρτητοποίησης της Δημοκρατίας της Ιρλανδίας από το Ηνωμένο Βασίλειο και την παραμονή της Β. Ιρλανδίας στο τελευταίο, υπόκειται σε ένα ιδιαίτερο καθεστώς πολιτικών και συνταγματικών θεσμών αναφορικά με αυτά τα τρία μέρη».²¹

«Η αρχή της συγκατάθεσης ενσωματώθηκε στη Συμφωνία της Μεγάλης Παρασκευής, μια συμφωνία-ορόσημο που οδήγησε στον τερματισμό της σύγκρουσης το 1998».²² Σύμφωνα με στοιχεία που παρέχει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τόσο το Ηνωμένο Βασίλειο όσο και η Ε.Ε., αναγνώρισαν τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στη νήσο της Ιρλανδίας. Αναγνώρισαν την ανάγκη να διαφυλαχθεί η Συμφωνία της Μεγάλης Παρασκευής, αποφεύγοντας τη δημιουργία «σκληρών συνόρων» στη νήσο της Ιρλανδίας και προστατεύοντας τη συνεργασία βορρά-νότου. Το Πρωτόκολλο αυτό σχεδιάστηκε ως μια σταθερή και βιώσιμη λύση και θα εφαρμόζεται παράλληλα με οποιαδήποτε συμφωνία για τη μελλοντική εταιρική σχέση».²³

Στη συμφωνία για το Brexit, το Λονδίνο αποδέχθηκε την απαίτηση της Ε.Ε., ώστε να μην δημιουργηθεί σκληρό σύνορο μεταξύ Ιρλανδίας και Β. Ιρλανδίας. Η Ε.Ε. ως διεθνής δρώντας επέμενε στη διατήρηση μιας πιο ανοιχτής επικοινωνίας ανάμεσα στις δύο Ιρλανδίες και ανάμεσα στους πολίτες ώστε να διατηρήσουν γέφυρες συνεργασίας. Η Β. Ιρλανδία διατηρεί

---

¹⁹ “Freedom of Movement: Human Rights Situation in the occupied palestinian territory, including East Jerusalem”, τελευταία μετατροπή 20 Ιανουαρίου 2016, ανάκτηση 23 Απριλίου 2021 https://www.ohchr.org/Documents/Countries/PS/SG_Report_FoM_Feb2016.pdf

²⁰ *ibid.*

²¹ Καλλιόπη Α. Βακαλοπούλου, «Βόρεια Ιρλανδία: το Ιρλανδικό ζήτημα με αφορμή το Brexit», τελευταία μετατροπή 19 Ιανουαρίου 2019, ανάκτηση 26 Απριλίου 2021 <https://thesafiablog.com/2019/01/19/vacalopoulou-analysis-dec/>

²² Daniel Finn, «Ο δύσκολος δρόμος της Ιρλανδίας προς την ενότητα», τελευταία μετατροπή 22 Αυγούστου 2019, ανάκτηση 26 Απριλίου 2021, <https://www.foreignaffairs.gr/articles/72430/daniel-finn/o-dyskolos-dromos-tis-irlandias-pros-tin-enotita?page=show>

²³ «Πρωτόκολλο για τις Ιρλανδία / Βόρεια Ιρλανδία», ανάκτηση 10 Απριλίου 2021, https://ec.europa.eu/info/relations-united-kingdom/eu-uk-withdrawal-agreement/protocol-ireland-and-northern-ireland_el

ορισμένες ομοιότητες με την Κύπρο (σύνορα, πολιτικές και στρατιωτικές εντάσεις) αλλά και στην αναζήτηση μιας διαδικασίας συμφιλίωσης. Οι περιφερειακοί δρώντες (προτεστάντες, καθολικοί) με τη στήριξη προγραμμάτων της Ε.Ε. μετασχηματίζουν την ένταση σε πρότζεκτ ειρήνης.

Στο πλαίσιο των παγωμένων συγκρούσεων εντάσσω και την κυπριακή διένεξη, η οποία δεν χαρακτηρίζεται πλέον από βίαιες συγκρούσεις, ή την άμεση απειλή πολέμου, αλλά διατηρεί όλα τα χαρακτηριστικά μιας άλυτης σύγκρουσης από το παρελθόν, 1964-1974.

Όπως έχει αναφέρει ο τέως Ειδικός Σύμβουλος του Γ.Γ. του Ο.Η.Ε. για το κυπριακό ζήτημα, Espen B. Eide, η κυπριακή διένεξη «είναι μία από τις πλέον παγωμένες συγκρούσεις στην Ευρώπη και αυτό προφανώς επηρεάζει τους ίδιους τους ανθρώπους στην Κύπρο, αλλά και σ' ολόκληρη την Ευρώπη, ενώ υπάρχουν και αρκετές συσχετίσεις με ό,τι συμβαίνει στη Μέση Ανατολή».²⁴ Η Πράσινη Γραμμή, τα σημεία ελέγχου, οι διαδικασίες εισόδου και εξόδου, οι απαιτήσεις για τη διέλευση, οι προϋποθέσεις και η αστυνομική εποπτεία είναι οι κοινές πρακτικές που συναντούμε στα σύνορα μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστινίων και μεταξύ της ελεγχόμενης από την Κυπριακή Δημοκρατία περιοχής και της περιοχής της Κύπρου εκτός του ελέγχου της.

Μέσα σε αυτό το πρίσμα, είναι σημαντικό να οριστεί ο ρόλος που διαδραματίζει η Ε.Ε. ως διεθνής και περιφερειακός δρώντας σε παγωμένες συγκρούσεις, καθώς η περίπτωση της κυπριακής διένεξης, από το 2004, έτος ένταξης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε., έχει εξελιχθεί σε ένα ευρωπαϊκό ζήτημα. Από τις 28 Απριλίου 2004 και εντεύθεν, οι διαδικασίες διέλευσης μέσω της κυπριακής Πράσινης Γραμμής απέκτησαν ευρωπαϊκό μανδύα με την εφαρμογή του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η Ε.Ε. «προωθεί την πρόληψη και την επίλυση των συγκρούσεων ως μέσο στήριξης της ειρήνης και της ευημερίας σε όλο τον κόσμο. Συμμετέχει σε μια σειρά ρόλων διαμεσολάβησης για την υποστήριξη ειρηνευτικών διαδικασιών. Αυτά περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, τη διαμεσολάβηση ως τρίτο μέρος, το άνοιγμα και τη διευκόλυνση χώρων διαμεσολάβησης και διαλόγου και την υποστήριξη προσπαθειών διαμεσολάβησης άλλων μέσω της ανάπτυξης ικανοτήτων, της κατάρτισης, της υλικοτεχνικής υποστήριξης και της εμπειρογνωμοσύνης».²⁵

Πολλοί ακαδημαϊκοί προσπάθησαν να εξηγήσουν τον ρόλο της Ε.Ε. στον μετασχηματισμό των συγκρούσεων. Οι αναλύσεις αυτές επικεντρώθηκαν κυρίως στην πορεία της διεύρυνσης της Ε.Ε. και τις προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες η ήπια ισχύς της, μπορεί να διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο στον μετασχηματισμό τους, όπως επίσης και στο κατά πόσο η ευρωπαϊκοποίηση κατέστη εργαλείο επίλυσής τους. Τέτοια ανάλυση δίνει έμφαση στο ρόλο της Ε.Ε. ως το τρίτο μέρος σε μια διένεξη και ως ένα διεθνή δρώντα που μπορεί να

²⁴ «Ειντε: «Παγωμένη σύγκρουση» το Κυπριακό», τελευταία μετατροπή 29 Νοεμβρίου 2014, ανάκτηση 29 Μαρτίου 2021, <https://dialogos.com.cy/einte-pagomeni-sigkrousi-to-kipriako/>

²⁵ “Conflict Prevention, Peace building and Mediation”, ανάκτηση 20 Απριλίου 2021, https://eeas.europa.eu/topics/conflict-prevention-peace-building-and-mediation/426/conflict-prevention-peace-building-and-mediation_en

μεσολαβήσει στις αντιπαραθέσεις, επηρεάζοντας τις δυναμικές τους μέσα από την αλληλεξάρτηση και την κοινωνικοποίηση.²⁶

Άλλοι έχουν επικεντρώσει την ανάλυσή τους τόσο στις άμεσες όσο και στις έμμεσες επιδράσεις από τις δράσεις της Ε.Ε. στις διενέξεις. Για παράδειγμα, σε σχέση με τις άμεσες επιδράσεις, ο Diez τονίζει την «υποχρεωτική» επίδραση αναφερόμενος στην αξιοποίηση από την Ε.Ε. της πολιτικής του «καρότου και του μαστιγίου», που συνδέονται με τις προοπτικές για ένταξη ώστε να επιτύχει αλλαγές στη συμπεριφορά ανάμεσα στις ελίτ, από την σύγκρουση προς την επίλυση.²⁷

Η Β. Rumelili θεωρεί ότι η συνοριακή πολιτική της Ε.Ε. μπορεί να γίνει κατανοητή μέσα σε ένα φάσμα από σκληρά και ανοιχτά σύνορα. Τα σκληρά σύνορα έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην επαφή με τα άλλα κράτη. Με τα ανοιχτά σύνορα της Ε.Ε. η δυνατότητα της Ε.Ε. να επηρεάζει θετικά προς την κατεύθυνση της επίλυσης μιας διένεξης είναι πιο ισχυρή.²⁸

2.2 Ιστορική αναδρομή στην κυπριακή διένεξη μέχρι την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. και τη θέσπιση του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής

Με το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου οι ελληνοκύπριοι έθεσαν επιτακτικά το αίτημά τους για ένωση με την Ελλάδα, θεωρώντας ότι η αρχή της αυτοδιάθεσης έπρεπε να ισχύσει και στην περίπτωση της Κύπρου. Μετά από τη διεξαγωγή ενός είδους δημοψηφίσματος το 1950 και σειρά από διπλωματικά διαβήματα, ακολούθησε ο ένοπλος αγώνας της ΕΟΚΑ (1955- 59), κατά της Μ. Βρετανίας, με αίτημα την αυτοδιάθεση-ένωση με την Ελλάδα. Οι συσχετισμοί δύναμης (αντίθεση Τουρκίας και των Μεγάλων Δυνάμεων, αντίθεση της τουρκοκυπριακής κοινότητας) επέβαλαν στους ελληνοκύπριους τη στροφή από την ιδέα της ένωσης στην ανεξαρτησία. Οι ελληνοκύπριοι παραιτήθηκαν επίσημα από τη διεκδίκηση της ένωσης με την Ελλάδα και οι τουρκοκύπριοι παραιτήθηκαν επίσημα από το αίτημά τους για διχοτόμηση. Το 1958 η ένταση μεταξύ των δύο κοινοτήτων αυξήθηκε, όπως επίσης και εκείνη μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας. Τα μέρη, ελληνοκύπριοι, τουρκοκύπριοι, Ελλάδα, Τουρκία και Μ. Βρετανία, διεξήγαγαν συνομιλίες για την εξεύρεση λύσης.

Οι συνομιλίες σε πρώτο στάδιο διεξήχθησαν στη Ζυρίχη ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία και εν συνεχεία, με τη συμμετοχή ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής αντιπροσωπείας, ολοκληρώθηκαν στο Λονδίνο με την υπογραφή της Συνθήκης Ζυρίχης-Λονδίνου, με την οποία η Κύπρος ανακηρύσσεται ανεξάρτητο κράτος. Η ανεξάρτητη Κυπριακή Δημοκρατία δεν προέκυψε ως αποτέλεσμα ενός αιτήματος των κατοίκων της.²⁹ Εάν δινόταν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης το 1960 η πλειοψηφία των ελληνοκυπρίων θα ψήφιζε

---

²⁶George Christou, “The European Union, Borders and Conflict Transformation: The Case of Cyprus”, Cooperation and Conflict, vol. 45, no. 1, JSTOR, www.jstor.org/stable/45084594. Accessed 12 Nov. 2020. (2010), σελ. 57

²⁷ ibid.

²⁸ ibid. σελ.58

²⁹ Costas M. Constantinou, “On the Cypriot States of Exception”, International Political Sociology. 2. 145 - 164. 10.1111/j.1749-5687.2008.00041.x. (2008), σελ. 149

Ένωση με την Ελλάδα (Enosis) και η πλειοψηφία των τουρκοκυπρίων θα ψήφιζε διχοτόμηση (Taksim).³⁰ Γι' αυτό το λόγο, τα πρώτα βήματα της ανεξάρτητης Δημοκρατίας της Κύπρου ήταν γεμάτα καχυποψία για τις προθέσεις της μιας πλευράς προς την άλλη. Στις 30 Νοεμβρίου 1963 ο τότε Πρόεδρος Μακάριος υπέβαλε προτάσεις από «13 Σημεία» με τις οποίες επιχειρούσε να ακυρώσει συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα που συνδέονταν με την τουρκοκυπριακή κοινότητα.³¹

Η τουρκοκυπριακή πλευρά αντέδρασε στις προτάσεις Μακαρίου με την αποχώρηση των εκπροσώπων της από τους θεσμούς του νέου κράτους. Οι δύο πλευρές εξόπλιζαν ένοπλες ομάδες και έμοιζαν έτοιμες για αντιπαράθεση. Στις 21 Δεκεμβρίου 1963 άρχισαν ένοπλες διακοινοτικές συγκρούσεις στο κέντρο της πρωτεύουσας, Λευκωσίας.

Από την επομένη της πρώτης σύγκρουσης «η ελληνοκυπριακή κοινότητα συσπειρώνει ένοπλες ομάδες και ετοιμάζει το Σχέδιο «Ακρίτας» με σκοπό την επιβολή ελέγχου επί των τουρκοκυπρίων.³² Από την άλλη πλευρά, συγκροτείται «η TMT (Τουρκική Οργάνωση Αντίστασης) (τουρκικά: Türk Mukavemet Teşkilati), τουρκοκυπριακή παραστρατιωτική οργάνωση ελεγχόμενη από την Τουρκία με στρατιωτική εκπαίδευση ειδικών δυνάμεων, που δημιουργήθηκε από τον Ραούφ Ντενκτάς και τον Τούρκο στρατιωτικό Ριζά Βουρουσκάν το 1958, ως αντιστάθμισμα στη δράση της ΕΟΚΑ».³³ Στη συνέχεια η TMT «πραγματοποίησε βίαιη μεταφορά των Τουρκοκυπρίων που ζούσαν σε μεικτά χωριά, σε συμπαγείς γεωγραφικά και πληθυσμιακά περιοχές (θύλακες). Η ΤΟΥΡΔΥΚ (Τουρκική Δύναμη Κύπρου) που έφτασε στο νησί μετά τις συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου, θέτει υπό τον έλεγχο της τον δρόμο Κερύνειας-Λευκωσίας».³⁴

Μια νέα κατάσταση πραγμάτων δημιουργείται στο νησί. Στις 30 Δεκεμβρίου 1963 ο «Πρόεδρος Μακάριος και ο αντιπρόεδρος Φαζίλ Κιουτσιούκ υπέγραψαν τη συμφωνία για τη χάραξη της «Πράσινης Γραμμής».³⁵ Ο τότε διοικητής των βρετανικών δυνάμεων στην Κύπρο στρατηγός Γιανγκ χώρισε τον χάρτη της Κύπρου σε δύο τμήματα με ένα πράσινο μολύβι».³⁶ Η διακοινοτική σύγκρουση που άρχισε τον Δεκέμβρη του 1963 οδήγησε στην ανάμειξη των Ηνωμένων Εθνών και στην αποστολή της ειρηνευτικής δύναμης του Ο.Η.Ε. στην Κύπρο,

---

³⁰ Costas M. Constantinou, "On the Cypriot States of Exception", *International Political Sociology*. 2. 145 - 164. 10.1111/j.1749-5687.2008.00041.x. (2008), σελ. 149

³¹ «13 Σημεία (30 Νοεμβρίου 1963)», τελευταία ανάκτηση 20 Απριλίου 2021, [https://www.pio.gov.cy/13-%CF%83%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CE%AF%CE%B1-\(30-%CE%BD%CE%BF%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85-1963\).html](https://www.pio.gov.cy/13-%CF%83%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CE%AF%CE%B1-(30-%CE%BD%CE%BF%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85-1963).html)

³² Bueno-Lacy, Rodrigo, and Henk Van Houtum, "The Glocal Green Line: The Imperial Cartopolitical Puppeteering of Cyprus", *Geopolitics*, vol. 24, no. 3, doi:10.1080/14650045.2018.1508014 (2018)

³³ «Το αιματηρό επεισόδιο με τους δύο νεκρούς Τουρκοκύπριους στην οδό Ερμού, που οδήγησε στην χάραξη της «Πράσινης Γραμμής». Η ένοπλη δράση της Τ.Μ.Τ και τα αιματηρά γεγονότα του 1963», τελευταία μετατροπή 21 Δεκεμβρίου 2017, ανάκτηση 29 Μαρτίου 2021, <https://www.mixanitouxronou.com.cy/stiles/sinevi-simera/ematiro-episodio-tous-dio-nekrous-tourkokipriou-sti-odo-ermou-pou-odigise-stin-charaxi-tis-prasinis-grammis-enopli-drasi-tis-t-m-t-ke-ta-ematira-gegonota-tou-1963/>

³⁴ *ibid.*

³⁵ *ibid.*

³⁶ *ibid.*

UNFICYP, τον Μάρτη του 1964. Η εντολή της UNFICYP ήταν «να χρησιμοποιήσει τις καλύτερες προσπάθειές της για να εμποδίσει την επανάληψη των ταραχών και να συμβάλει στη διατήρηση και στην αποκατάσταση του νόμου και της τάξης και στην επιστροφή στις κανονικές συνθήκες, όπου κριθεί αναγκαίο».³⁷ Στην εντολή δεν γινόταν αναφορά σε ποια αποκατάσταση του νόμου και της τάξης συνεπαγόταν η κανονικότητα.³⁸

Η συγκρουσιακή κατάσταση πραγμάτων οδήγησε σε πληθυσμιακές μετακινήσεις και ενίσχυση των ακραίων δυνάμεων και στις δύο πλευρές. Οι τουρκοκύπριοι χωρικοί έβλεπαν τα δικαιώματά τους να καταπατούνται καθημερινά: δεν μπορούσαν να ταξιδέψουν στο νησί με ασφάλεια, ένιωθαν ανασφάλεια μέσα στα ίδια τους τα σπίτια, μέλη της κοινότητας τους εξαφανίζονταν, ενώ άλλα δολοφονούνταν χωρίς ποτέ οι ένοχοι να συλλαμβάνονται.³⁹ Η οργάνωση των τουρκοκυπρίων σε μια de facto νέα δομή εξουσίας προσέθεσε νέα εμπόδια στη διακίνηση των προσώπων. Εξαιτίας του φόβου τους να ταξιδέψουν έξω από τα χωριά τους, πολλοί Τουρκοκύπριοι δεν μπορούσαν πλέον να μεταβούν στους χώρους εργασίας τους και, ως αποτέλεσμα, Τουρκοκύπριοι σε πολλές απομακρυσμένες περιοχές άρχισαν να ξεμένουν από χρήματα και, κατά συνέπεια, από τρόφιμα.⁴⁰ Απόρροια αυτού του γεγονότος αλλά και του διωγμού από τους Ελληνοκύπριους, του φόβου που τον συνόδευε αλλά και των έντονων παροτρύνσεων της ΤΜΤ, πολλοί Τουρκοκύπριοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και να μετακινηθούν στους τουρκοκυπριακούς θύλακες, οι οποίοι σχηματίστηκαν μέσα και γύρω από αποκλειστικά τουρκοκυπριακές συνοικίες σε πόλεις και κωμοπόλεις ή σε άλλα μεγάλα τουρκοκυπριακά χωριά, κατά την περίοδο 1963-1974. Προσαρμόστηκαν στις νέες πολιτικές συνθήκες με την ανάπτυξη μιας ανεξάρτητης διοίκησης σε σχέση με την κυριαρχούμενη από τους ελληνοκύπριους Κυπριακή Δημοκρατία αλλά ταυτόχρονα η εξάρτησή τους από τη μητέρα-πατρίδα Τουρκία αυξανόταν.⁴¹ Επιπλέον, η κατάσταση έγινε ακόμα πιο περίπλοκη με τις συνεχείς επεμβάσεις της ελληνικής στρατιωτικής κυβέρνησης στις εσωτερικές υποθέσεις της Κύπρου με την συνεχή υπονόμηση του προέδρου Μακαρίου. Αποκορύφωμα αυτών των επεμβάσεων υπήρξε η διενέργεια πραξικοπήματος για ανατροπή Μακαρίου στις 15 Ιουλίου 1974. Η Τουρκία αξιοποιώντας πρόνοιες του Συντάγματος του 1960 πραγματοποίησε στρατιωτική επέμβαση στο νησί και έθεσε υπό τον έλεγχό της το 37% του εδάφους του νησιού.⁴²

---

³⁷ Costas M. Constantinou, "On the Cypriot States of Exception", *International Political Sociology*, 2. 145 - 164. 10.1111/j.1749-5687.2008.00041.x. (2008), σελ. 155

³⁸ *ibid.*

³⁹ Ελένη Λύτρα και Χάρης Ψάλτης, «Πρώην Μικτά Χωριά στην Κύπρο: Αναπαραστάσεις του Παρελθόντος, του Παρόντος και του Μέλλοντος (Ερευνητική Έκθεση)», τελευταία μετατροπή 2011, ανάκτηση 29 Μαρτίου 2021, https://www.ahdr.info/images/pdf/LOW_MIXED_VILLAGES_RR_GR.pdf

⁴⁰ *ibid.*

⁴¹ Costas M. Constantinou, "On the Cypriot States of Exception", *International Political Sociology*, 2. 145 - 164. 10.1111/j.1749-5687.2008.00041.x. (2008), σελ. 151

⁴² «Φάκελος Κύπρου», τελευταία μετατροπή 2018, ανάκτηση 20 Απριλίου 2021, http://www.parliament.cy/images/media/redirectfile/fakelos_kyprou_tomos1.pdf

Με την αποχώρηση των τουρκοκυπρίων από τους θεσμούς του νεοσύστατου κράτους, η Κυπριακή Δημοκρατία, από το 1964, λειτουργεί κάτω από ένα ιδιόμορφο καθεστώς, αυτό της εξαίρεσης. Το τυπικά συμφωνημένο σύνταγμα δεν λειτουργεί ομαλά μετά την αποχώρηση των τουρκοκυπρίων από τους θεσμούς της, συνεπώς, συνεχίζεται η λειτουργία του σε συνθήκες που θα χαρακτηρίζονταν συνθήκες «έκτακτης ανάγκης». Η συνέχεια του κράτους διασφαλίζεται με τρόπο νομικά μονομερή αλλά πολιτικά ισχυρό καθώς η ελληνοκυπριακή ηγετική τάξη καθόρισε τους όρους μετάβασης σε μια προβληματικώς λειτουργούσα νέα κατάσταση πραγμάτων. Στη διάρκεια ισχύος του κράτους της εξαίρεσης, αναστέλλεται η νομική τάξη λόγω της έκτακτης ανάγκης ή μιας σοβαρής κρίσης που απειλεί την ομαλή λειτουργία του κράτους. Σε μια τέτοια κατάσταση η εκτελεστική εξουσία υπερισχύει όλων των άλλων και έτσι οι βασικοί νόμοι και κανόνες μπορούν να παραβιαστούν από το κράτος κατά τη διάρκεια της αντιμετώπισης της κρίσης.⁴³

«Η Δημοκρατία της Κύπρου επρόκειτο να λειτουργεί ως κράτος υπό εξαίρεση από τη γέννησή της, μια εξαίρεση από την αρχή της αυτοδιάθεσης, μια εξαίρεση από την αποχώρηση των αποικιακών στρατευμάτων, μια εξαίρεση από την ανεξαρτησία από τις «μητέρες πατρίδες» και μια εξαίρεση από την απεριόριστη άσκηση κυριαρχίας. Έχει χαρακτηριστεί μεταξύ άλλων ως η «απρόθυμη δημοκρατία».⁴⁴ Παραφράζοντας τον C.Schmitt, η νεοσύστατη Δημοκρατία της Κύπρου ήταν κυρίαρχη όσο άλλες κυριαρχίες αποφάσισαν να τη μεταχειριστούν ως εξαίρεση.⁴⁵

Στην περίπτωση της Κύπρου η αποχώρηση των τουρκοκυπρίων από τις κρατικές δομές δεν επέφερε την ακύρωση του συμφωνημένου στο Λονδίνο συνταγματικού πλαισίου, αντίθετα ενίσχυσε την ελληνοκυπριακή θεωρία ότι η κατάσταση προέκυψε με ευθύνη της τουρκοκυπριακής ηγεσίας. Η κατάσταση εξαίρεσης με τη διεθνή αναγνώριση που έτυχε, έδωσε στην ελληνοκυπριακή ηγεσία τη δυνατότητα να την θεωρήσει «αναγκαίο καθεστώς». Με το ψήφισμα 186/4¹⁵ Μαρτίου 1964 του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. και ειδικότερα με την παραγραφο 2 «η κυπριακή κυβέρνηση έχει ευθύνη για τη διατήρηση και αποκατάσταση του νόμου και της τάξης [από την οποία και ζητούσε] να λάβει όλα τα αναγκαία επιπρόσθετα μέτρα για τον τερματισμό της βίας».⁴⁶

Το καθεστώς της εξαίρεσης έλαβε πιο χαρακτηριστική μορφή μετά την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο το 1974, τη μετακίνηση των πληθυσμών, καθώς και την παρεμπόδιση των ελληνοκυπρίων από τη μετάβαση στις εστίες τους. «Οι μετακινήσεις πληθυσμών των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων ως αποτέλεσμα των γεγονότων του 1974 ήταν διαφορετικές σε χαρακτήρα και η κάθε κοινότητα τις βίωσε με διαφορετικό τρόπο. Οι Ελληνοκύπριοι άφησαν πίσω τους το μεγαλύτερο μέρος των περιουσιών τους και

⁴³ Davide Giordanengo, “The State of Exception”, E-International Relations. <https://www.e-ir.info/2016/06/21/the-state-of-exception/> (2016)

⁴⁴ Costas M. Constantinou, “On the Cypriot States of Exception”, International Political Sociology. 2. 145 - 164. 10.1111/j.1749-5687.2008.00041.x. (2008), σελ. 145

⁴⁵ ibid.

⁴⁶ «Ψήφισμα 186 (1964)», ανάκτηση 20 Απριλίου 2021, [https://www.pio.gov.cy/%CF%88%CE%AE%CF%86%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B1-186-\(1964\).html](https://www.pio.gov.cy/%CF%88%CE%AE%CF%86%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B1-186-(1964).html)

υποχρεώθηκαν να τις εγκαταλείψουν υπό το φόβο της προέλασης του τουρκικού στρατού. Οι Τουρκοκύπριοι από την άλλη, είχαν μια πιο ομαλή μετακίνηση, πολλοί σε πομπές που περιφρουρούνταν από τα Ηνωμένα Έθνη και εγκαταστάθηκαν σε άδεια ελληνοκυπριακά σπίτια στο βορρά. Οι Ελληνοκύπριοι, με τις διαβεβαιώσεις από την ηγεσία τους, φαντάστηκαν τη μετακίνησή τους ως προσωρινή και ανέμεναν να επιστρέψουν όταν τα πράγματα θα ηρεμούσαν. Οι Τουρκοκύπριοι από την άλλη, έλαβαν διαβεβαιώσεις από την ηγεσία τους ότι επρόκειτο για ένα νέο ξεκίνημα στην νεοαποκτηθείσα «Τουρκική γή» της βορείου Κύπρου. Κάθε μορφή επικοινωνίας καθώς και μετακίνησης μεταξύ του βόρειου και του νότιου τμήματος του νησιού απαγορεύτηκε εντελώς, πράγμα το οποίο εμπόδιζε τους Ελληνοκύπριους να περάσουν στο βόρειο μέρος της Κύπρου και τους Τουρκοκύπριους στο νότιο αντίστοιχα. Οι δύο κοινότητες διαχωρίστηκαν γεωγραφικά και έχουν παραμείνει διαχωρισμένες για τα τελευταία 47 χρόνια. Από τα 48 μεικτά χωριά που υπήρχαν το 1970, σήμερα παραμένουν μόνο δύο. Αυτά τα δύο χωριά, η Πύλα και η Ποταμιά, κατόρθωσαν να παραμείνουν μεικτά λόγω του ότι το πρώτο βρίσκεται μέσα στα όρια της «Πράσινης Γραμμής» ενώ το δεύτερο βρίσκεται πολύ κοντά στην «Πράσινη Γραμμή», πράγμα το οποίο επιτρέπει την πρόσβαση σε αυτά και από τις δύο κοινότητες».⁴⁷

«Στις 23 Απριλίου 2003, η τότε τουρκοκυπριακή ηγεσία, ανακοίνωσε μερική άρση των περιορισμών διακίνησης που βρίσκονταν σε ισχύ από το 1974. Για πρώτη φορά μετά από είκοσι εννέα χρόνια, επιτράπηκε στους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους, να περάσουν στην άλλη πλευρά της Πράσινης Γραμμής, να επισκεφτούν τις περιουσίες τους και να συναντήσουν ανθρώπους που γνώριζαν από παλιά».⁴⁸ Αξιοσημείωτο το γεγονός πως μέσα σε δεκαπέντε μόνο ημέρες διακινήθηκαν από τα οδοφράγματα 260.000 Ελληνοκύπριοι και 90.000 Τουρκοκύπριοι, περίπου το 40% του πληθυσμού.⁴⁹

Αλλεπάλληλοι κύκλοι συνομιλιών για αναζήτηση συμβιβαστικής λύσης διεξήχθησαν χωρίς αποτέλεσμα. Η προοπτική έναρξης συνομιλιών για την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. έδωσε το έναυσμα για νέες συζητήσεις για την επίλυση του κυπριακού ζητήματος, μέσα από την αξιοποίηση της ενταξιακής πορείας.

2.3 Πολιτική διεύρυνσης της Ε.Ε.: η περίπτωση της Κυπριακής Δημοκρατίας και η ευρωπαϊκή διάσταση του κυπριακού ζητήματος

Οι συζητήσεις για περαιτέρω διεύρυνση της Ε.Ε. ξεκίνησαν πριν τη δεκαετία 1990 και εντάθηκαν ιδιαίτερα μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης. Μαζί με τις χώρες του πρώην Ανατολικού Μπλοκ που επιθυμούσαν να γίνουν μέλη της Ε.Ε., ευρωπαϊκή πορεία

---

⁴⁷ Ελένη Λύτρα και Χάρης Ψάλτης, «Πρώην Μικτά Χωριά στην Κύπρο: Αναπαραστάσεις του Παρελθόντος, του Παρόντος και του Μέλλοντος (Ερευνητική Έκθεση)», τελευταία μετατροπή 2011, ανάκτηση 29 Μαρτίου 2021, https://www.ahdr.info/images/pdf/LOW_MIXED_VILLAGES_RR_GR.pdf

⁴⁸ *ibid.*

⁴⁹ Κωνσταντίνα Νεοφύτου, «23 Απριλίου 2003: 14 χρόνια μετά τη διάνοιξη των οδοφραγμάτων», τελευταία μετατροπή 23 Απριλίου 2017, ανάκτηση 10 Μαΐου 2021, <https://www.alphanews.live/cyprus/23-apriliou-2003-14-chronia-meta-te-dianoixe-ton-odophragmaton-binteo>

ακολούθησαν και δύο άλλα κράτη, η Μάλτα και η Τουρκία.⁵⁰ Προς το δρόμο της πλήρωσης των κριτηρίων της Κοπεγχάγης, τα υποψήφια κράτη θα έπρεπε να κάνουν μεταρρυθμίσεις σε τομείς που αφορούν την οικονομία, την πολιτική και την δημοκρατία. Η περίπτωση της Κύπρου, ως υποψήφιου κράτους διέφερε από τις άλλες υποψηφιότητες κατά μεγάλο βαθμό. Παρ'όλο που το οικονομικό της μοντέλο (οικονομία ελεύθερης αγοράς) και οι νόμοι της συνάδουν με τα πρότυπα της Ε.Ε., αποτελούσε τη μόνη υποψήφια χώρα που αντιμετώπιζε τον κίνδυνο μιας μελλοντικής στρατιωτικής σύγκρουσης. Συνεπώς, η πολιτική κατάσταση στην Κυπριακή Δημοκρατία προκαλούσε μεγάλη ανησυχία μεταξύ των υπεύθυνων για λήψη αποφάσεων στην Ε.Ε.⁵¹

Η βόρεια Κύπρος, από το 1983, ανακηρύσσεται ως Τουρκική Δημοκρατία Βόρειας Κύπρου (ΤΔΒΚ) και διοικείται από τους τουρκοκύπριους. Ως τέτοιο καθεστώς αναγνωρίζεται μόνο από την Τουρκία, ενώ η νότια Κύπρος, που διοικείται από τους ελληνοκύπριους, είναι αναγνωρισμένη ως η νόμιμη εκπροσώπηση της Κυπριακής Δημοκρατίας στο διεθνές πεδίο. Η τουρκοκυπριακή πλευρά επιθυμούσε ένταξη στην Ε.Ε. μετά τη λύση του κυπριακού ζητήματος. Από την άλλη μεριά, η ελληνοκυπριακή κοινότητα επιθυμούσε να γίνει μέρος της Ε.Ε. ακόμη και χωρίς επίλυση του ζητήματος.⁵²

Παρά την επιθυμία της Κύπρου για ένταξη στην Ε.Ε., υπήρχε η διάχυτη προτίμηση στην Ε.Ε. για ένταξη μετά από προηγούμενη επίλυση του πολιτικού της προβλήματος. Καμιά χώρα δεν επιθυμούσε να κληρονομήσει μια διένεξη που μπορούσε να προκαλέσει προβλήματα στην εσωτερική λειτουργία της Ένωσης με ένα διαιρεμένο κράτος στους κόλπους της. Στη Σύνοδο Κορυφής της Ε.Ε. στο Ελσίνκι η ελληνική κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Κ. Σημίτη συμφώνησε με την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων μεταξύ Ε.Ε.-Τουρκίας με αντάλλαγμα την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε., χωρίς η προηγούμενη επίλυση του κυπριακού να είναι προϋπόθεση. Στα Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 10,11 Δεκεμβρίου 1999, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τονίζει ότι «εάν μέχρι την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων προσχώρησης δεν έχει επιτευχθεί λύση, η απόφαση του Συμβουλίου όσον αφορά την προσχώρηση θα ληφθεί χωρίς το ανωτέρω να αποτελεί προϋπόθεση. Εν προκειμένω, το Συμβούλιο θα λάβει υπόψη όλα τα σχετικά στοιχεία».⁵³

Το αδιέξοδο στη διαδικασία επίλυσης του κυπριακού μετά την απόρριψη σε δημοψήφισμα του σχεδίου λύσης που υπέβαλε στα δύο μέρη ο Γ.Γ. του Ο.Η.Ε., Κ. Ανάν, στις 24 Απριλίου 2004, έφερε την Ε.Ε. αντιμέτωπη με μια νέα κατάσταση πραγμάτων. Η Κυπριακή Δημοκρατία από τη μια έγινε κράτος -μέλος της Ε.Ε., ενώ η τουρκοκυπριακή κοινότητα, μέλος υπό αναστολή, καθώς δεν μπορεί να επωφεληθεί των πρωτοβουλιών της Ε.Ε., που σχεδιάστηκαν για να

---

⁵⁰ Sertoglu, Kamil, and Ilhan Ozturk, "Application of Cyprus to the European Union and the Cyprus Problem", *Emerging Markets Finance & Trade*, vol. 39, no. 6, JSTOR, www.jstor.org/stable/27750367. Accessed 12 Nov. 2020 (2003), σελ. 55

⁵¹ *ibid.*

⁵² *ibid.*

⁵³ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Ελσίνκι: Συμπεράσματα της Προεδρίας, τελευταία μετατροπή Δεκέμβριος 1999, ανάκτηση 10 Μαΐου 2021, https://www.europarl.europa.eu/summits/pdf/hell1_el.pdf

ενισχύσουν την οικονομική της ευημερία.⁵⁴ Εξαιτίας αυτής της ιδιόμορφης κατάστασης, η Επιτροπή αποφάσισε να διαβουλευτεί με τα μέρη Ειδικό Κανονισμό για τη διεξαγωγή εμπορίου ανάμεσα στις δύο πλευρές, την Κυπριακή Δημοκρατία και τις τουρκοκυπριακές αρχές, κάτω από τις ειδικές συνθήκες που δημιουργήθηκαν με την μη έγκριση του σχεδίου λύσης των Η.Ε. από την ελληνοκυπριακή κοινότητα. Ο Κανονισμός εδράζεται στα Κείμενα Προσχώρησης της Κύπρου στην Ε.Ε.

Η Συνθήκη Προσχώρησης των δέκα νέων μελών στην Ε.Ε. υπεγράφη στις 16^η Απριλίου 2003 στην Αθήνα (περιλαμβανομένης της Κύπρου). Στο Πρωτόκολλο 10 της Συνθήκης Προσχώρησης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. προνοείται η ένταξη ολόκληρης της επικράτειάς της στην Ε.Ε., ενώ η εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου αναστέλλεται στα εδάφη στα οποία η Κυβέρνηση «δεν ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο».⁵⁵ Το Πρωτόκολλο προβλέπει πως η εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου θα επεκταθεί σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην περίπτωση επίλυσης του κυπριακού.

Το Πρωτόκολλο 10 της Συνθήκης Προσχώρησης απετέλεσε τη βάση για να σχηματιστεί μετέπειτα ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής καθώς ισορροπεί ανάμεσα στο προσδοκώμενο (επίλυση) και το πραγματικό γεγονός της διαίρεσης της Κύπρου. Σύμφωνα με τον Κανονισμό και «δεδομένου ότι η διευθέτηση αυτή (επίλυση) εκκρεμεί», έχει ανασταλεί, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου αριθ. 10 «η εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου στις περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας τις ευρισκόμενες εκτός του αποτελεσματικού ελέγχου της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας».⁵⁶ Κάτω από αυτές τις συνθήκες η κυπριακή κυβέρνηση και η τουρκοκυπριακή ηγεσία με τη μεσολάβηση της Ε.Ε. κατέληξαν σε συμφωνία για την ανάπτυξη του Κανονισμού της «Πράσινης Γραμμής» για τη διεξαγωγή εμπορικών δραστηριοτήτων ανάμεσα στα μέρη. Ο Κανονισμός φιλοδοξούσε να συμβάλει στη γενικότερη προσπάθεια για συνολική επίλυση του κυπριακού ζητήματος.

---

⁵⁴ George Christou, "The European Union, Borders and Conflict Transformation: The Case of Cyprus", *Cooperation and Conflict*, vol. 45, no. 1, JSTOR, www.jstor.org/stable/45084594. Accessed 12 Nov. 2020. (2010), σελ. 56

⁵⁵ «Πράξη περί των όρων προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Λετονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Μάλτας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας και της Σλοβακικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση - Πρωτόκολλο αριθ. 10 για την Κύπρο», τελευταία μετατροπή 16 Απριλίου 2003, ανάκτηση 9 Μαΐου 2021, https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/acc_2003/act_1/pro_10/sign.

⁵⁶ *ibid.*

3. Ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής

3.1 Η ελεύθερη διακίνηση προσώπων και η συνοριακή πολιτική της Ε.Ε.

Σύμφωνα με στοιχεία που παρέχει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «από την αρχική σύλληψη της έννοιας, η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων έχει αλλάξει σημασία. Οι πρώτες διατάξεις επί του θέματος, σύμφωνα με τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας το 1957, καλύπτουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και την ελεύθερη εγκατάσταση, καλύπτουν, συνεπώς, ιδιώτες, είτε είναι εργαζόμενοι είτε πάροχοι υπηρεσιών. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) εισήγαγε την έννοια της ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία χορηγείται αυτομάτως σε όλους τους πολίτες των κρατών μελών. Η ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αυτή που δίνει στα πρόσωπα την δυνατότητα να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών. Η Συνθήκη της Λισαβόνας (2007) επιβεβαίωσε αυτό το δικαίωμα, το οποίο περιλαμβάνεται επίσης στις γενικές διατάξεις σχετικά με τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης».⁵⁷

Ένας από τους βασικούς πυλώνες στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, είναι η ελεύθερη διακίνηση των Ευρωπαίων πολιτών μέσα στα ευρωπαϊκά σύνορα. Το άρθρο 3 παράγραφος 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση προβλέπει την επιβολή «κατάλληλων μέτρων όσον αφορά τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα».⁵⁸ Η Ε.Ε. επιδιώκει, συνεπώς, να θεσπίσει κοινά πρότυπα όσον αφορά τους ελέγχους στα εξωτερικά της σύνορα και να θέσει σταδιακά σε εφαρμογή ένα ολοκληρωμένο σύστημα για τη διαχείριση των συνόρων αυτών.

Το πρώτο βήμα προς μία πολιτική κοινής διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων έγινε στις 14 Ιουνίου 1985, όταν πέντε εκ των τότε δέκα κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας υπέγραψαν μια διεθνή συμφωνία, τη λεγόμενη Συμφωνία του Σένγκεν, που συμπληρώθηκε πέντε χρόνια αργότερα, με τη Σύμβαση εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν.⁵⁹ Ο χώρος Σένγκεν, δηλαδή μια ζώνη χωρίς εσωτερικά σύνορα που εγκαθιδρύθηκε από το κεκτημένο Σένγκεν, περιλαμβάνει σήμερα 26 ευρωπαϊκές χώρες.

Οι κανόνες του Σένγκεν καταργούν τους ελέγχους στα εσωτερικά σύνορα, εναρμονίζοντας και ενισχύοντας την προστασία των εξωτερικών συνόρων της περιοχής. Αφού εισέλθουν στο χώρο Σένγκεν, οι άνθρωποι μπορούν να ταξιδεύουν από τη μία χώρα στην άλλη χωρίς να υποβάλλονται σε συνοριακούς ελέγχους. Ωστόσο, οι εθνικές αρχές ενδέχεται να τους ελέγχουν (κοντά) στα εσωτερικά σύνορα, εάν οι πληροφορίες και η πείρα της αστυνομίας δικαιολογούν προσωρινή επιτήρηση. Η συμφωνία Σένγκεν περιλαμβάνει επίσης μια κοινή πολιτική θεωρήσεων για σύντομες διαμονές υπηκόων τρίτων χωρών και βοηθά τα συμμετέχοντα κράτη

⁵⁷ «Ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων», ανάκτηση 9 Μαΐου 2021, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/147/free-movement-of-persons>

⁵⁸ «Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων», ανάκτηση 3 Μαΐου 2021, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/153/management-of-the-external-borders>

⁵⁹ *ibid.*

να ενώσουν τις δυνάμεις τους για την καταπολέμηση του εγκλήματος με τη βοήθεια της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας.⁶⁰

Στη ζώνη Σένγκεν περιλαμβάνονται όλες οι χώρες της Ε.Ε. εκτός την Ιρλανδία, η οποία διατηρεί τις εξαιρέσεις και διαχειρίζεται τη δική της κοινή ταξιδιωτική περιοχή με το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Βουλγαρία, την Κροατία, τη Ρουμανία και την Κύπρο, οι οποίες αναμένεται να ενταχθούν στη ζώνη Σένγκεν κάποια στιγμή στο μέλλον.⁶¹

3.2 Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης

Με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997 εγκαθιδρύθηκε ο «Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης» (ΧΕΑΔ) ως μια προσπάθεια επίτευξης της ολοκλήρωσης της ελεύθερης διακίνησης προσώπων, μια από τις τέσσερις ελευθερίες που αποτελούν τα βασικά συστατικά της Συνθήκης της Ρώμης του 1957, η οποία γέννησε την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα. Οι στόχοι της ΧΕΑΔ, που καθορίζονται στο άρθρο 67 της ΣΛΕΕ είναι οι εξής⁶²:

- Η Ένωση συγκροτεί χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, με σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των διαφορετικών νομικών συστημάτων και παραδόσεων των κρατών μελών.
- Εξασφαλίζει την απουσία ελέγχων των προσώπων στα εσωτερικά σύνορα και αναπτύσσει κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της μετανάστευσης και του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων, η οποία βασίζεται στην αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών και είναι δίκαιη έναντι των υπηκόων τρίτων χωρών. Για τους σκοπούς του παρόντος τίτλου, οι ανιθαγενείς εξομοιώνονται με τους υπηκόους τρίτων χωρών.
- Η Ένωση καταβάλλει προσπάθεια για να εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο ασφάλειας με τη θέσπιση μέτρων πρόληψης και καταπολέμησης της εγκληματικότητας, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, μέτρων συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ αστυνομικών και δικαστικών αρχών και των λοιπών αρμοδίων αρχών καθώς και με την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις και, εάν χρειάζεται, την προσέγγιση των ποινικών νομοθεσιών.
- Η Ένωση διευκολύνει την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, ιδίως με την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών και εξώδικων αποφάσεων σε αστικές υποθέσεις.

---

⁶⁰ «Σένγκεν: Όλα όσα χρειάζεται να γνωρίζετε για τη ζώνη ελεύθερης κυκλοφορίας της ΕΕ», ανάκτηση 2 Μαΐου 2021, <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/priorities/sengken-kai-europaika-sunora/20190612STO54307/ola-osa-chreiazetai-na-gnorizete-gia-ti-zoni-sengken>

⁶¹ *ibid.*

⁶² «Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης: γενικές πτυχές», ανάκτηση 29 Απριλίου 2021, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/150/an-area-of-freedom-security-and-justice-general-aspects>

3.3 Η Κύπρος εκτός της Ζώνης Σένγκεν

Τα σημεία διέλευσης στην Πράσινη Γραμμή διέρχονται μέσα από την «ουδέτερη ζώνη» που υφίσταται μεταξύ της περιοχής που ελέγχει η Κυπριακή Δημοκρατία και της περιοχής που ελέγχεται από τουρκικά στρατεύματα και διοικείται από την διεθνώς μη αναγνωρισμένη, πλην της Τουρκίας, «Τουρκική Δημοκρατία της Βορείου Κύπρου». Στρατιωτικές δυνάμεις της Ειρηνευτικής Δύναμης των Ηνωμένων Εθνών εξακολουθούν να επιτηρούν την ουδέτερη ζώνη και μετά την ένταξη του νησιού στην Ε.Ε. την 1η Μαΐου 2004. Συνεπώς, οι πρόνοιες της Συνθήκης Σένγκεν που καταργούν τους ελέγχους στα εσωτερικά σύνορα, εναρμονίζοντας και ενισχύοντας την προστασία των εξωτερικών συνόρων της περιοχής, δεν μπορούν να εφαρμοστούν στην περίπτωση της Κύπρου.

Η Πράσινη Γραμμή δεν αποτελεί εξωτερικό σύνορο της Ε.Ε., καθώς το βόρειο τμήμα του νησιού βρίσκεται εκτός της τελωνειακής επικράτειας, όπως επίσης και έξω από την Περιοχή της Ελευθερίας, της Ασφάλειας και της Δικαιοσύνης (AFSJ) της Ένωσης. Ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής από τη μια στοχεύει στη διευκόλυνση του εμπορίου μεταξύ των περιοχών που βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο της Κυπριακής κυβέρνησης και εκείνων που δεν είναι κάτω από τον έλεγχό της. Από την άλλη, βεβαιώνει την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ε.Ε., καθώς τα διασφάλιζε από την απειλή της παράνομης μετανάστευσης από τρίτα κράτη στην Ε.Ε.⁶³

3.4 Ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής

Παρ'όλο που εντάχθηκε ολόκληρο το νησί ως κράτος- μέλος στην Ε.Ε. το 2004, η ελεύθερη διακίνηση ανθρώπων, αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίου, που εφαρμόζεται στην υπόλοιπη ενιαία αγορά της Ε.Ε., στην περίπτωση της Κύπρου δεν ήταν εφικτή, λόγω της αναστολής του κεκτημένου στο βόρειο τμήμα του νησιού. Έτσι, το πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς της Ε.Ε. έπρεπε να προσαρμοστεί με επιπρόσθετους κανονισμούς λειτουργίας, με ειδικές σχέσεις με τη λεγόμενη ΤΔΒΚ σε σχέση με την ελεύθερη διακίνηση. Στις 29.4.2004 ο Κανονισμός, 866/2004/EC αναφερόμενος εδώ ως ΚΠΓ (GLR) υιοθετήθηκε ομόφωνα από το Συμβούλιο και τέθηκε σε εφαρμογή τη μέρα της ένταξης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε., την 1^η Μαΐου 2004.⁶⁴

Η παράδοξη κατάσταση της Κύπρου-ένταξη στην Ε.Ε. ενός de facto διαιρεμένου νησιού, αποτελεί, από το 2004, μια μεγάλη πρόκληση για την ίδια την Ένωση. Από το 1974 η «Πράσινη Γραμμή» διαχωρίζει τις δύο κοινότητες σε όλο το εύρος του νησιού. Η Ε.Ε. εισήγαγε τον Κανονισμό της Πράσινης Γραμμής, ώστε να ρυθμίσει τους κανονισμούς με βάση τους

---

⁶³ Julia Villotti, "EU Membership of an Internally Divided State - the Case of Cyprus", Archiv Des Völkerrechts, vol. 50, no. 1, JSTOR, www.jstor.org/stable/41503412. Accessed 12 Nov. 2020. (2012), σελ.42

⁶⁴ ibid.

οποίους οι άνθρωποι, τα αγαθά και υπηρεσίες μπορούν να περάσουν διαμέσου της Πράσινης Γραμμής.

Η εισαγωγή του ΚΠΓ βοήθησε στο να προετοιμαστεί η τουρκοκυπριακή κοινότητα ώστε με την επανένωση του νησιού να εφαρμοστούν οι κανόνες της Ε.Ε. Η υποστήριξη της Ε.Ε. στον τομέα του εμπορίου βοήθησε στο να βελτιωθεί η ποιότητα των προϊόντων και τα πρότυπα υγείας και με τον έλεγχο εμπειρογνομώνων της Ε.Ε. να διασφαλίζεται ότι τα προϊόντα που διασχίζουν την Πράσινη Γραμμή, όπως πατάτες, ντομάτες και εσπεριδοειδή, να συνάδουν με τη σχετική νομοθεσία της Ε.Ε. Πέραν τούτου, η αύξηση των εμπορικών δραστηριοτήτων, αφενός, προσφέρει αυξημένα οικονομικά οφέλη και στις δύο κοινότητες, αφετέρου κτίζει εμπιστοσύνη και δημιουργεί γέφυρες συνεργασίας.⁶⁵

Ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής επιχειρεί εν μέρει να αναπληρώσει τα οφέλη από την ένταξη τα οποία η τουρκοκυπριακή κοινότητα δεν θα μπορούσε να αξιοποιήσει καθώς de facto βρισκόταν εκτός, δίνοντας την ευκαιρία στην εμπορική και βιομηχανική της κοινότητα να αναπτύξει κοινά συμφέροντα με την ελληνοκυπριακή, πάνω σε μια διευρυμένη αγορά.

Εξαιτίας της μη διεθνώς αναγνωρισμένης δομής εξουσίας της λεγόμενης ΤΔΒΚ, το τουρκοκυπριακό Εμπορικό Επιμελητήριο (ΚΤΤΟ) ανέλαβε τον εποπτικό ρόλο στη διεξαγωγή του εμπορίου διαμέσου της Πράσινης Γραμμής. Σύμφωνα με τον Κανονισμό «τα εμπορεύματα δύνανται να διέλθουν από την Πράσινη Γραμμή, μόνο εφόσον συνοδεύονται από τα απαραίτητα έγγραφα, τα οποία εκδίδονται από το Τουρκοκυπριακό Επιμελητήριο».⁶⁶

3.5 Οι βασικές διατάξεις του Κανονισμού

Σύμφωνα με τον πλήρη Κανονισμό, περιλαμβάνονται οι εξής διατάξεις:

- Καθορισμός όρων διεξαγωγής του Κανονισμού: «σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 10, η αναστολή του κακτημένου καθιστά αναγκαίο τον καθορισμό των όρων υπό τους οποίους οι συναφείς διατάξεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα εφαρμόζονται στη γραμμή μεταξύ των προαναφερομένων περιοχών και των περιοχών των ευρισκομένων υπό τον αποτελεσματικό έλεγχο της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η εφαρμογή τους πρέπει να επεκταθεί στο εδαφικό όριο μεταξύ των περιοχών των ευρισκομένων εκτός του αποτελεσματικού ελέγχου της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας, αφενός, και, αφετέρου, της ανατολικής Περιοχής Κυρίαρχων Βάσεων του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας».⁶⁷

⁶⁵ Elisa Ferreira, “Bringing Cypriot communities closer together”, ανάκτηση 12 Απριλίου 2021 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/tcc_aid_programme_green_line_regulation_booklet_en_0.pdf

⁶⁶ ibid.

⁶⁷ «Σχέδιο Κανονισμού του Συμβουλίου για το καθεστώς βάσει του άρθρου 2 του Πρωτοκόλλου αριθ. 10 της Πράξης Προσχώρησης», τελευταία μετατροπή 2004, ανάκτηση 2 Μαΐου 2021, [https://www.pio.gov.cy/assets/pdf/cyproblem/green%20line%20regulation%20\(greek\).pdf](https://www.pio.gov.cy/assets/pdf/cyproblem/green%20line%20regulation%20(greek).pdf)

- Με τον Κανονισμό της Πράσινης Γραμμής «επιβάλλεται η θέσπιση ειδικών κανόνων για τη διέλευση των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών και των προσώπων από τη γραμμή, η δε κύρια αρμοδιότητα για τη θέσπιση των εν λόγω κανόνων ανήκει στην Κυπριακή Δημοκρατία», ενώ καθίσταται σαφές ότι «η προαναφερόμενη γραμμή δεν αποτελεί εξωτερικό σύνορο της Ευρωπαϊκής Ένωσης».⁶⁸
- Στον Κανονισμό υπογραμμίζεται ότι «το άρθρο 3 του πρωτοκόλλου αριθ. 10 ορίζει ρητώς ότι η αναστολή του κεκτημένου δεν αποκλείει τη λήψη μέτρων για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης στις προαναφερόμενες περιοχές».⁶⁹
- Διευκόλυνση εμπορίου: «Ο παρών κανονισμός σκοπεί να διευκολύνει το εμπόριο και άλλους δεσμούς μεταξύ των προαναφερθεισών περιοχών και των περιοχών που ευρίσκονται υπό τον αποτελεσματικό έλεγχο της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας διασφαλίζοντας παράλληλα τη διατήρηση των κατάλληλων επιπέδων προστασίας σύμφωνα προς τα ανωτέρω».⁷⁰
- Διέλευση προσώπων: Ο Κανονισμός παρέχει ειδική πρόνοια για τη διέλευση προσώπων ως εξής: «Όσον αφορά τα πρόσωπα, η πολιτική της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας επιτρέπει, επί του παρόντος, τη διέλευση της γραμμής από όλους τους πολίτες της Δημοκρατίας, τους πολίτες της Ε.Ε. και τους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στο βόρειο τμήμα της Κύπρου, καθώς και από όλους τους πολίτες της ΕΕ και τους υπηκόους τρίτων χωρών που εισήλθαν στη νήσο μέσω των ελεγχόμενων από την κυβέρνηση περιοχών».⁷¹
- Επίσης σημειώνεται όπως «καθοριστούν ελάχιστοι κανόνες για τον έλεγχο των προσώπων στη γραμμή, καθώς και να διασφαλισθεί η αποτελεσματική επιτήρησή της, προκειμένου να καταπολεμηθεί η παράνομη μετανάστευση υπηκόων τρίτων χωρών καθώς και κάθε απειλή της δημόσιας ασφάλειας και τάξης».⁷²
- Σχετικά με τον έλεγχο σε πρόσωπα, σημειώνεται ότι «όσον αφορά τους ελέγχους σε πρόσωπα, ο παρών κανονισμός δεν θα πρέπει να θίγει τις διατάξεις που προβλέπονται στο πρωτόκολλο αριθ. 3, και συγκεκριμένα στο άρθρο 8 του εν λόγω Πρωτοκόλλου».⁷³
- Ο Κανονισμός αναφέρεται ρητά στην γενικότερη πολιτική κατάσταση στο νησί, ήδη από το 1964, σημειώνοντας πως «ο παρών κανονισμός ουδόλως επηρεάζει την εντολή των Ηνωμένων Εθνών στην ουδέτερη ζώνη».⁷⁴ Η εντολή του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. για την UNFICYP 1964 είναι ακόμα σε ισχύ, καθώς επεκτάθηκε μετά τον πόλεμο του 1974 που χάρισε

⁶⁸ «Σχέδιο Κανονισμού του Συμβουλίου για το καθεστώς βάσει του άρθρου 2 του Πρωτοκόλλου αριθ. 10 της Πράξης Προσχώρησης», τελευταία μετατροπή 2004, ανάκτηση 2 Μαΐου 2021, [https://www.pio.gov.cy/assets/pdf/cyproblem/green%20line%20regulation%20\(greek\).pdf](https://www.pio.gov.cy/assets/pdf/cyproblem/green%20line%20regulation%20(greek).pdf)

⁶⁹ *ibid.*

⁷⁰ *ibid.*

⁷¹ *ibid.*

⁷² *ibid.*

⁷³ *ibid.*

⁷⁴ *ibid.*

το νησί δημιουργώντας επιπρόσθετες ή τροποποιημένες λειτουργίες ειδικά στο ζήτημα της επιτήρησης της κατάπαυσης του πυρός μέσα από την εποπτεία της Νεκρής Ζώνης.⁷⁵

● Ειδική πρόνοια υπάρχει για το ενδεχόμενο να προβληθούν αιτήματα για τροποποιήσεις στον Κανονισμό. «Οποιαδήποτε αλλαγή στην πολιτική της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας όσον αφορά τη Γραμμή είναι ενδεχόμενο να δημιουργήσει προβλήματα συμβατότητας με τους κανόνες που θεσπίζονται βάσει του παρόντος κανονισμού. Οι αλλαγές αυτές, προτού τεθούν σε ισχύ, θα πρέπει να γνωστοποιούνται στην Επιτροπή ώστε να της δίδεται η δυνατότητα να αναλάβει τις κατάλληλες πρωτοβουλίες προς αποφυγήν αντιφάσεων».⁷⁶

3.6 Προβλήματα και αναθεωρήσεις Κανονισμού

Τον Ιούλιο του 2015, η Επιτροπή ενέκρινε πρόταση για την τροποποίηση του Κανονισμού για την Πράσινη Γραμμή. Στόχος της πρότασης είναι να καθορίσει τον τρόπο εφαρμογής του μηχανισμού ελέγχου των εμπορευμάτων που καλύπτονται από καταχωρισμένη ονομασία βάσει του κανονισμού αριθ. 1151/2012 στις περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας, στις οποίες η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο. Η εν λόγω πρόταση τροποποίησης εκκρεμούσε κατά τη λήξη της περιόδου αναφοράς. Η πρόταση βασίζεται στην κοινή αντίληψη σχετικά με μια προσωρινή λύση για το τυρί «Χαλλούμι/Hellim».⁷⁷ Η κοινή αντίληψη δεν ολοκληρώθηκε σε συμφωνία ανάμεσα στα δύο μέρη το 2015. Η Συμφωνία για το «Χαλλούμι/ Hellim», επήλθε έξι χρόνια αργότερα. Στις 12 Απριλίου 2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε δέσμη δύο μέτρων σχετικά το Χαλλούμι (τουρκ. Hellim). Σκοπός του μέτρου που συνοδεύει την καταχώριση της ονομασίας Χαλλούμι ως Π.Ο.Π. (Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης), είναι να διασφαλίσει την τήρηση των ευρωπαϊκών προτύπων για την υγεία των ζώων και τη δημόσια υγεία, καθώς και για την ασφάλεια των τροφίμων. Καθορίζει επίσης τους όρους διεξαγωγής των εμπορικών συναλλαγών, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων σχετικά με τους ελέγχους.⁷⁸

Για να διευκολυνθούν οι παραγωγοί της τουρκοκυπριακής κοινότητας, ώστε να μπορέσουν να επωφεληθούν πλήρως από την προστασία, η Επιτροπή θέσπισε ένα μέτρο που επιτρέπει στο προϊόν Π.Ο.Π. να διασχίζει την Πράσινη Γραμμή, υπό την προϋπόθεση ότι το τυρί και το γάλα

⁷⁵ Costas M. Constantinou, “On the Cypriot States of Exception”, *International Political Sociology*. 2. 145 - 164. 10.1111/j.1749-5687.2008.00041.x. (2008), σελ. 156

⁷⁶ «Σχέδιο Κανονισμού του Συμβουλίου για το καθεστώς βάσει του άρθρου 2 του Πρωτοκόλλου αριθ. 10 της Πράξης Προσχώρησης», τελευταία μετατροπή 2004, ανάκτηση 2 Μαΐου 2021, [https://www.pio.gov.cy/assets/pdf/cyproblem/green%20line%20regulation%20\(greek\).pdf](https://www.pio.gov.cy/assets/pdf/cyproblem/green%20line%20regulation%20(greek).pdf)

⁷⁷ «Εκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο», τελευταία μετατροπή 22 Ιουνίου 2018, ανάκτηση 1 Μαΐου 2021, file:///C:/Users/Admin/Downloads/2_EL_ACT_part1_v2.pdf

⁷⁸ «Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταχωρίζει το Χαλλούμι/Halloumi/Hellim ως προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ)», ανάκτηση 1 Μαΐου 2021, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_21_1623

από το οποίο παρασκευάζεται πληρούν όλα τα πρότυπα της Ε.Ε. για την υγεία των ζώων και τη δημόσια υγεία. Η ονομασία «Χαλλούμι (Halloumi)/Hellim» καταχωρίζεται στο μητρώο προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης και προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων. Μόνο το Χαλλούμι που παράγεται στη νήσο Κύπρο και σύμφωνα με την παραδοσιακή συνταγή μπορεί τώρα να διατίθεται στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αυτή την ονομασία.⁷⁹

3.7 Επαναξιολόγηση δεδομένων από τον Κανονισμό της Πράσινης Γραμμής

Η Κυπριακή Κυβέρνηση, σύμφωνα με δηλώσεις του Υπουργού Εξωτερικών Ν. Χριστοδουλίδη «θέτει θέμα και «ανάποδου εμπορίου» (από τις ελεύθερες περιοχές στα κατεχόμενα) ώστε να ενισχυθεί η εμπορική δραστηριότητα».⁸⁰ Ο Υπουργός Εξωτερικών σε ενημέρωση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εξωτερικών και Ευρωπαϊκών Υποθέσεων για την Δέκατη Πέμπτη Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Συμβούλιο για την εφαρμογή του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής δήλωσε πως «ύστερα από συναντήσεις με οργανωμένο σύνολο και συζήτηση στο Άτυπο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων, το ΥΠΕΞ είναι σε φάση επαναξιολόγησης όλων των δεδομένων που προκύπτουν από τον κανονισμό της πράσινης γραμμής. Πρόσθεσε ότι η Κύπρος θέτει θέμα και ανάποδου εμπορίου (από τις ελεύθερες περιοχές στα κατεχόμενα) ώστε να ενισχυθεί η εμπορική δραστηριότητα. Όπως αναφέρθηκε από το Υπουργείο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βολιδοσκόπησε την Κυπριακή Δημοκρατία για μεταφορά και μεταποιημένων προϊόντων από τα κατεχόμενα όπως χυμούς και ταχίνι, κάτι που ωστόσο αντιμετωπίζεται με μεγάλη διστακτικότητα, προσοχή και επιφύλαξη. Μια τέτοια συζήτηση θα γίνει «εφόσον το επιτρέψουν οι πολιτικές συνθήκες».⁸¹ Η Κυπριακή Κυβέρνηση μέχρι τώρα δεν έθεσε υπόψη της Επιτροπής αίτημα για «επαναξιολόγηση όλων των δεδομένων» που προκύπτουν από τον κανονισμό της Πράσινης Γραμμής.

3.8 Πρόγραμμα βοήθειας Ε.Ε. στην τουρκοκυπριακή κοινότητα

Παράλληλα με τον Κανονισμό της Πράσινης Γραμμής, η Ε.Ε. υιοθέτησε και εφάρμοσε το 2006 Πρόγραμμα Βοήθειας στην τουρκοκυπριακή κοινότητα στο πλαίσιο «της προετοιμασίας

---

⁷⁹ «Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταχωρίζει το Χαλλούμι/Halloumi/Hellim ως προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ)», ανάκτηση 1 Μαΐου 2021, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_21_1623

⁸⁰ «ΥΠΕΞ: Επαναξιολόγηση δεδομένων από τον κανονισμό της πράσινης γραμμής», τελευταία μετατροπή 22 Οκτωβρίου 2019, ανάκτηση 29 Απριλίου 2021, <https://m.kathimerini.com.cy/gr/politiki/ypex-epanaxiologisi-dedomenon-apo-ton-kanonismo-tis-prasinis-grammis>

⁸¹ *ibid.*

του εδάφους για την επανένωση μέσα από την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη οικονομική προσέγγιση των δύο κοινοτήτων».⁸²

Στο διακηρυκτικό μέρος του προγράμματος αναφέρεται πως «η Ε.Ε. στηρίζει και τις δύο κοινότητες του νησιού με στόχο την επίτευξη μιας οριστικής διευθέτησης και τον τερματισμό δεκαετιών διαίρεσης. Στην προετοιμασία του εδάφους για την επανένωση, ένας από τους στόχους της βοήθειας της Ε.Ε. ήταν η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη οικονομική προσέγγιση των δύο κοινοτήτων. Ως εκ τούτου, μεγάλο μέρος της στήριξης που παρέχει η Ε.Ε. στην Κύπρο επικεντρώνεται στην ανάπτυξη της οικονομίας της τουρκοκυπριακής κοινότητας του νησιού. Από το 2006, όταν δρομολογήθηκε το Πρόγραμμα Βοήθειας της Ε.Ε. για την τουρκοκυπριακή κοινότητα, έχει διατεθεί ποσό πέραν του μισού δισεκατομμυρίου ευρώ σε χρηματοδοτική ενίσχυση. Το πρόγραμμα στηρίζει έργα σε τομείς όπως η γεωργία, το περιβάλλον, οι υποδομές, η κοινωνία των πολιτών, η ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων, η πολιτιστική κληρονομιά, οι τηλεπικοινωνίες και η εκπαίδευση, καθώς και η ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα, η αγορά εργασίας, τα σημεία διέλευσης, η κυκλοφοριακή ασφάλεια, η ενέργεια, η παροχή πληροφοριών σχετικά με την πολιτική της Ε.Ε. και η προαγωγή της εναρμόνισης με το κεκτημένο της Ε.Ε.».⁸³

Στις 25 Αυγούστου 2020 η Επιτροπή εγκρίνει δεύτερο Πρόγραμμα Δράσης για την βοήθεια στην τουρκοκυπριακή κοινότητα για το 2020. Το εν λόγω δεύτερο Πρόγραμμα Δράσης ανέρχεται σε συνολικό ποσό 31,6 εκατομμυρίων ευρώ και στόχο έχει τη στήριξη νέων έργων που διευκολύνουν την επανένωση της Κύπρου. Έρχεται να προστεθεί στα 5 εκατομμύρια ευρώ που εγκρίθηκαν στις αρχές του τρέχοντος έτους.⁸⁴

3.9 Τεχνική Επιτροπή Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΤΕΠΚ)

Ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής επέτρεψε την προώθηση προγραμμάτων και σε άλλα επίπεδα πέρα από τα όρια του Κανονισμού όπως συμφωνήθηκε το 2004, καθώς διευκόλυνε περαιτέρω πρωτοβουλίες μέσα από την συνεργασία Ε.Ε.-Ο.Η.Ε. Το έργο της Τεχνικής Επιτροπής Πολιτιστικής Κληρονομιάς (Τ.Ε.Π.Κ.) συνιστά το πιο σημαντικό παράδειγμα δικοινοτικής συνεργασίας. Το συνολικό πρόγραμμα δράσης της ΤΕΠΚ χρηματοδοτήθηκε από την Ε.Ε. και υλοποιήθηκε από την Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP). Μέσα από το έργο της, η Τ.Ε.Π.Κ. στοχεύει όχι μόνο στην αποκατάσταση των μνημείων, αλλά και στη δημιουργία μιας ατμόσφαιρας για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και μια κουλτούρα ειρήνης στο νησί. «Η πολιτιστική κληρονομιά λειτουργεί ως γέφυρα ανάμεσα στο παρελθόν και το μέλλον, υπενθυμίζοντας στους Κύπριους τον πολιτιστικό πλούτο του νησιού και

⁸² Elisa Ferreira, “Bringing Cypriot communities closer together”, ανάκτηση 12 Απριλίου 2021 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/tcc_aid_programme_green_line_regulation_booklet_en_0.pdf

⁸³ *ibid.*

⁸⁴ «Πρόγραμμα Βοήθειας για την τουρκοκυπριακή κοινότητα: η Επιτροπή εγκρίνει δεύτερο Πρόγραμμα Δράσης για το 2020», ανάκτηση 29 Απριλίου 2021, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_20_1490

ενθαρρύνοντας έτσι τις διελεύσεις εκατέρωθεν της Πράσινης Γραμμής».⁸⁵ Κάθε προστατευμένη τοποθεσία είναι μια αντανάκλαση των πολιτισμών πίσω από αυτό καθώς και μια διασταύρωση πολιτισμών. Χάρη στη συνεργασία της Τ.Ε.Π.Κ., του UNDP και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η κοινή πολιτιστική κληρονομιά του νησιού συνεχίζει να διατηρείται. Από το 2012, 84 τοποθεσίες πολιτιστικής κληρονομιάς σε ολόκληρο το νησί έχουν διατηρηθεί, δομικά υποστηριχθεί ή αποκατασταθεί από την Τ.Ε.Π.Κ. και UNDP, με χρηματοδότηση από την Ε.Ε. Περίπου 19,9 εκατομμύρια ευρώ έχουν διατεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων της Τεχνικής Επιτροπής Πολιτιστικής Κληρονομιάς για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς σε ολόκληρο το νησί. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο μεγαλύτερος υποστηρικτής του έργου της Τεχνικής Επιτροπής Πολιτιστικής Κληρονομιάς στην Κύπρο».⁸⁶

---

⁸⁵ Elisa Ferreira, “Bringing Cypriot communities closer together”, ανάκτηση 12 Απριλίου 2021
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/tcc_aid_programme_green_line_regulation_booklet_en_0.pdf

⁸⁶ «Τεχνική Επιτροπή Πολιτιστικής Κληρονομιάς: Ολοκληρωμένα έργα συντήρησης», ανάκτηση 6 Μαΐου 2021,
<https://parathyro.politis.com.cy/2021/03/techniki-epitropi-politistikis-klironomias-olokliromena-erga-syntirisis/>

4. Ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής και η αξιολόγησή του

4.1 Εκθέσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον Κανονισμό

Η Επιτροπή δημοσιεύει ετήσιες εκθέσεις για την πορεία εφαρμογής του ΚΠΓ. Πιο κάτω, θα παραθέσω δεδομένα που προκύπτουν από τις εκθέσεις των τριών τελευταίων ετών (από το 2017 έως το 2019). Τα εν λόγω ποσοτικά δεδομένα αποτελούν μια κοινής αποδοχής βάση δεδομένων, που θα χρησιμοποιηθεί για την αξιολόγηση του Κανονισμού που ακολουθεί.

Η Έκθεση της Επιτροπής κατά την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου έως την 31η Δεκεμβρίου 2017 παρουσιάζει μια πλήρη εικόνα για την κατάσταση σχετικά με την εφαρμογή του Κανονισμού-δέκατη τέταρτη έκθεση για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 866/2004 του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004.

Διελύσεις από τις ελεγχόμενες από την κυβέρνηση περιοχές προς το βόρειο τμήμα της Κύπρου:

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Αστυνομίας της Κυπριακής Δημοκρατίας (εφεξής: CYPOL), κατά την περίοδο αναφοράς, καταγράφηκαν 646.569 (έναντι 613.111 κατά την προηγούμενη περίοδο) διελύσεις Ελληνοκυπρίων και 267.467 διελύσεις ελληνοκυπριακών οχημάτων (έναντι 244.929 κατά την προηγούμενη περίοδο) από τις ελεγχόμενες από την κυβέρνηση περιοχές προς το βόρειο τμήμα της Κύπρου, καθώς και 1.140.682 (έναντι 1.138.670) διελύσεις Τουρκοκυπρίων και 435.882 διελύσεις τουρκοκυπριακών οχημάτων (έναντι 413.208 κατά την προηγούμενη περίοδο) από το βόρειο τμήμα της Κύπρου προς τις ελεγχόμενες από την κυβέρνηση περιοχές. Ο αριθμός πολιτών της ΕΕ πλην Κυπρίων και υπηκόων τρίτων χωρών που διέσχισαν τη Γραμμή αυξήθηκε σημαντικά. Κατά την περίοδο αναφοράς πραγματοποιήθηκαν 822.318 διελύσεις πολιτών της ΕΕ πλην Κυπρίων και υπηκόων τρίτων χωρών (έναντι 385.426 κατά την προηγούμενη περίοδο).⁸⁷

Παράτυπη μετανάστευση διαμέσου της Πράσινης Γραμμής και άσυλο:

Τα αριθμητικά στοιχεία της CYPOL για το 2017 εμφάνισαν αύξηση της παράτυπης μετανάστευσης διαμέσου της πράσινης γραμμής από το βόρειο τμήμα της Κύπρου προς τις ελεγχόμενες από την κυβέρνηση περιοχές. Το 2017 διέσχισαν τη Γραμμή με τον τρόπο αυτό 1.686 παράτυποι μετανάστες, ενώ το 2016 ο αντίστοιχος αριθμός ήταν 1.499, το δε 2015 ήταν 1.290. Οι χώρες καταγωγής με τον υψηλότερο αριθμό παράτυπων μεταναστών που συνελήφθησαν μετά τη διέλευση της πράσινης γραμμής ήταν η Συρία (753), το Πακιστάν (119), η Σομαλία (111), το Καμερούν (98) και η Τουρκία (74). Από το σύνολο των 1.686 παράτυπων μεταναστών που εντοπίστηκαν, το 90% (ήτοι 1.519) υπέβαλαν αίτηση διεθνούς προστασίας στην Κυπριακή Δημοκρατία. Από το σύνολο των 1.686 παράτυπων μεταναστών

⁸⁷ «Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο», τελευταία μετατροπή 22 Ιουνίου 2018, ανάκτηση 1 Μαΐου 2021, file:///C:/Users/Admin/Downloads/2_EL_ACT_part1_v2.pdf

που εντοπίστηκαν, το 90% (ήτοι 1.519) υπέβαλαν αίτηση διεθνούς προστασίας στην Κυπριακή Δημοκρατία. Οι περισσότεροι εξ αυτών ήταν Σύριοι (744).⁸⁸

Ανατολική Περιοχή Κυρίαρχων Βάσεων (Α.Π.Κ.Β.):

Γενικά, η παράτυπη μετανάστευση από το βόρειο τμήμα της Κύπρου μέσω της Α.Π.Κ.Β. σημείωσε μικρή μείωση. Το 2017 συνελήφθησαν 2 παράτυποι μετανάστες αφότου είχαν περάσει παράτυπα την πράσινη γραμμή. Απαγορεύθηκε η διέλευση της Πράσινης Γραμμής σε 1.263 άτομα, η πλειονότητα των οποίων ήταν Τούρκοι πολίτες (379).

Είδος εμπορευμάτων:

Το 2017, τα πλαστικά προϊόντα αποτελούσαν το βασικό αντικείμενο εμπορικών συναλλαγών, ακολουθούμενα από τα οικοδομικά υλικά, τα νωπά ψάρια, τα απορρίμματα ή υπολείμματα και τις πατάτες. Εισήχθησαν και νέα προϊόντα, όπως τα λαθούρια, έντυποι κατάλογοι, έτοιμα υφαντουργικά είδη για καλύμματα οχημάτων και ελιές. Όλες οι συναλλαγές διαμέσου της πράσινης γραμμής ήταν ενδοκυπριακές συναλλαγές.⁸⁹

Λαθρεμπόριο εμπορευμάτων:

Το λαθρεμπόριο εμπορευμάτων παρέμεινε ευρέως διαδεδομένο, γεγονός που αντικατοπτρίζει τη δυσκολία ελέγχου της παράτυπης διακίνησης διαμέσου της Πράσινης Γραμμής. Το 2017 η Κυπριακή Δημοκρατία προέβη σε 1.334 κατασχέσεις λαθραίων εμπορευμάτων (έναντι 1.852 κατά την προηγούμενη περίοδο). Το 2017 σημειώθηκε μείωση στις ποσότητες τσιγάρων και αύξηση στις ποσότητες καπνού για στρίψιμο που κατασχέθηκαν από την Κυπριακή Δημοκρατία: 203.290 τσιγάρα και 440.259 γρ. καπνού για στρίψιμο (έναντι 257.785 τσιγάρων και 374.133 γρ. καπνού κατά την προηγούμενη περίοδο). Αναφέρθηκε ότι, ως επί το πλείστον, το λαθρεμπόριο αυτό συνίσταται σε μικρές ποσότητες.⁹⁰

Συνολική αξία εμπορευμάτων για το έτος 2018

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Κυπριακής Δημοκρατίας η συνολική αξία των εμπορευμάτων με συνοδευτικά έγγραφα που διήλθαν από την πράσινη γραμμή αυξήθηκε το 2018 κατά 1,4% και ανήλθε σε 4.856,892 ευρώ σε σχέση με 4.790,964 ευρώ την προηγούμενη περίοδο. Αγροτικές οργανώσεις έθεσαν θέματα αθέμιτου ανταγωνισμού Ελληνοκύπριων και Τουρκοκύπριων παραγωγών, λαθρεμπορίου τουρκικών προϊόντων που παρουσιάζονται ως προϊόντα που παράγονται στα κατεχόμενα. Σημειώθηκε ότι πολλές φορές το λαθρεμπόριο γίνεται από «τρύπες» και όχι τα καθορισμένα σημεία διέλευσης. Εκ μέρους του τμήματος

⁸⁸ «Εκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο», τελευταία μετατροπή 22 Ιουνίου 2018, ανάκτηση 1 Μαΐου 2021, file:///C:/Users/Admin/Downloads/2_EL_ACT_part1_v2.pdf

⁸⁹ ibid.

⁹⁰ ibid.

τελωνείων υπήρξαν διαβεβαιώσεις ότι γίνονται έλεγχοι 24 ώρες το 24ωρο για τα προϊόντα που έρχονται από τα κατεχόμενα και φέρουν πιστοποιητικό από του τουρκοκυπριακό εμπορικό επιμελητήριο, ενώ υπήρξε περίπτωση που διαπιστώθηκε ότι είχαν διέλθει καρότα από την Τουρκία και επιβλήθηκε σχετικό πρόστιμο, ενώ τα προϊόντα καταστράφηκαν.⁹¹

Έκθεση της Επιτροπής για τον ΚΠΓ για την 1^η Ιανουαρίου-31^η Δεκεμβρίου 2019

Σύμφωνα με τα στοιχεία της αστυνομίας της Κυπριακής Δημοκρατίας (cyrol) καταγράφηκαν 2,339,269 (προηγούμενος 1,014,340), διελεύσεις από ελληνοκύπριους και 1,266,547 διελεύσεις από ελληνοκυπριακά οχήματα (προηγούμενος 486,040). Καταγράφηκαν από τις περιοχές που ελέγχει η κυβέρνηση προς το βόρειο τμήμα της Κύπρου, ενώ 1,295,689 (προηγούμενος 1,076,667) διελεύσεις από τουρκοκύπριους και 503,520 διελεύσεις από τουρκοκυπριακά οχήματα (προηγούμενος 417,629) από το βόρειο τμήμα της Κύπρου στις περιοχές που ελέγχει η κυπριακή κυβέρνηση.⁹²

Οι αριθμοί που συγκεντρώθηκαν από τις αρχές της τουρκοκυπριακής κοινότητας για το 2019 δείχνουν αύξηση στον αριθμό των διελεύσεων από Ελληνοκύπριους στο 2,406,561 (προηγούμενος 1,633,076) και οχήματα Ελληνοκυπρίων στο 1,205,194 (προηγούμενος 731,215) από τις περιοχές που βρίσκονται στον έλεγχο της κυβέρνησης στο βόρειο τμήμα της Κύπρου. Επίσης, δείχνουν αύξηση στον αριθμό των διελεύσεων από Τουρκοκύπριους σε 2,090,189 (προηγούμενος 1,759,837) και τουρκοκυπριακά οχήματα σε 930,125 (προηγούμενος 794,474) στην άλλη κατεύθυνση. Σύμφωνα με τα στατιστικά που έχουν ληφθεί, 2,149,528 Ευρωπαίοι πολίτες (εκτός των Κυπρίων) και υπήκοοι τρίτων χωρών πέρασαν από τις περιοχές που ελέγχει η κυβέρνηση στο βόρειο τμήμα της Κύπρου (προηγούμενος 1,814,194).⁹³

3. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Κυπριακής Αστυνομίας, σημειώθηκε σημαντική αύξηση στις διελεύσεις από μετανάστες που παράτυπα πέρασαν την Πράσινη Γραμμή από το βόρειο μέρος της Κύπρου στις περιοχές που ελέγχει η κυπριακή κυβέρνηση. Το 2019 7,409 παράτυποι μετανάστες πέρασαν τη Γραμμή. Οι αντίστοιχοι αριθμοί για το 2018, 2017 και 2016 ήταν

---

⁹¹ «ΥΠΠΕΕ: Επαναξιολόγηση δεδομένων από τον κανονισμό της πράσινης γραμμής», τελευταία μετατροπή 22 Οκτωβρίου 2019, ανάκτηση 29 Απριλίου 2021, <https://m.kathimerini.com.cy/gr/politiki/ypex-epanaxiologisi-dedomenon-apo-ton-kanonismo-tis-prasinis-grammis>

⁹² “Sixteenth report on the implementation of Council Regulation (EC) No 866/2004 of 29 April 2004 and the situation resulting from its application covering the period 1 January until 31 December 2019”, τελευταία μετατροπή 18 Ιουνίου 2020, ανάκτηση 1 Μαΐου 2021, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/com_2020_239_f1_report_from_commission_en_v4_p1_1079406.pdf

⁹³ “Sixteenth report on the implementation of Council Regulation (EC) No 866/2004 of 29 April 2004 and the situation resulting from its application covering the period 1 January until 31 December 2019”, τελευταία μετατροπή 18 Ιουνίου 2020, ανάκτηση 1 Μαΐου 2021, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/com_2020_239_f1_report_from_commission_en_v4_p1_1079406.pdf

4,451, 1,686 Κι 1,499. Οι κύριες χώρες προέλευσης των παράτυπων μεταναστών ήταν η Συρία (2,000), Καμερούν (1,126), Μπαγκλαντές (953), Πακιστάν (950) και Νιγηρία (328). Η απότομη αύξηση της παράτυπης μετανάστευσης προκάλεσε την σοβαρή ανησυχία των αρχών της Δημοκρατίας της Κύπρου.⁹⁴

Τέσσερα «παράτυπα σημεία διακίνησης» μέσα ή δίπλα από το χωριό Πέργαμος που χρησιμοποιούνται από τους ντόπιους κατοίκους και τους γεωργούς εμφανίζουν ειδική δυσκολία να ελεγχθούν. Αυτά τα «παράτυπα σημεία διακίνησης» παραμένουν πηγή ανησυχίας και πρέπει να βρεθεί η κατάλληλη λύση σύμφωνα με το άρθρο 5 (2) του Πρωτοκόλλου νο.3 της Συνθήκης Προσχώρησης του 2003. Οι αρχές των κυρίαρχων βρετανικών βάσεων (ASB) αύξησαν την επιτήρηση στα «παράτυπα σημεία διέλευσης» στην επισκοπούμενη περίοδο.⁹⁵

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Κυπριακής Δημοκρατίας, η συνολική αξία των αγαθών που συνοδεύονται από τα συνοδευτικά έγγραφα και πέρασαν από την Πράσινη Γραμμή αυξήθηκαν κατά 12% σε 5,464,237 Ευρώ (προηγούμενως 4,856,892 Ευρώ). Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που παρέχει το τουρκοκυπριακό Εμπορικό Επιμελητήριο, η συνολική αξία των αγαθών με τα συνοδευτικά τους έγγραφα ήταν 6,313,011 Ευρώ (προηγούμενως 5,405,121 Ευρώ). Αυτοί οι αριθμοί δείχνουν αύξηση 17% στη συνολική αξία των αγαθών σε σύγκριση με το 2018.⁹⁶

Η Επιτροπή εισηγήθηκε μηχανισμό εφαρμογής που να διευκολύνει τη διέλευση για τα επεξεργασμένα τρόφιμα και υλικά σε επαφή με τρόφιμα με ταυτόχρονη αντιμετώπιση επιπρόσθεσης ασφάλειας. Η Επιτροπή παραμένει βαθιά ανήσυχη σε σχέση με τη σωστή υλοποίηση του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής, σχετικά με τα επεξεργασμένα τρόφιμα και θα επιδιώξει περαιτέρω διαβούλευση πάνω στο ζήτημα με τις αρχές της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Το λαθρεμπόριο αγαθών παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα αντικατοπτρίζοντας τις δυσκολίες για τον έλεγχο της παράτυπης διακίνησης κατά μήκος της Πράσινης Γραμμής. Το 2019 η Δημοκρατία της Κύπρου έκανε 2,315 συλλήψεις σχετικές με παράτυπη διακίνηση αγαθών (προηγούμενως 1,711), αύξηση 35%. Αυτή η αύξηση οδήγησε σε περισσότερο στοχευμένες και μη ανακοινωθείσες επιθεωρήσεις. Υπήρχε μεγάλη αύξηση στην παράτυπη διακίνηση από αγροτικά και γαλακτονομικά προϊόντα. Ωστόσο, το 2019 παρατηρήθηκε μείωση στις ποσότητες διακίνησης καπνικών προϊόντων που κατέσχεσαν οι αρχές της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Πράσινη Γραμμή: 311,980 τσιγάρα και 302,863 γραμμάρια από στριφτά τσιγάρα (προηγούμενως 469,870 τσιγάρα και 587,513 γραμμάρια).⁹⁷

---

⁹⁴ “Sixteenth report on the implementation of Council Regulation (EC) No 866/2004 of 29 April 2004 and the situation resulting from its application covering the period 1 January until 31 December 2019”, τελευταία μετατροπή 18 Ιουνίου 2020, ανάκτηση 1 Μαΐου 2021, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/com_2020_239_f1_report_from_commission_en_v4_p1_1079406.pdf

⁹⁵ *ibid.*

⁹⁶ *ibid.*

⁹⁷ “Sixteenth report on the implementation of Council Regulation (EC) No 866/2004 of 29 April 2004 and the situation resulting from its application covering the period 1 January until 31 December 2019”, τελευταία μετατροπή 18 Ιουνίου 2020,

Το Τουρκοκυπριακό Εμπορικό Επιμελητήριο συνέχισε να εκφράζει γενικό ενδιαφέρον για την άρση της απαγόρευσης του εμπορίου σε ζώντα ζώα και προϊόντα ζωϊκής προέλευσης, ώστε αυτά να ευθυγραμμίζονται με τους νόμους και τους κανονισμούς της Ε.Ε. Η Κυπριακή Δημοκρατία επανειλημμένα εξέφρασε την προθυμία της να εξετάσει τη δυνατότητα ώστε να επεκτείνει τη λίστα των αγαθών που περνούν διαμέσου της Γραμμής που ελέγχει η κυβέρνηση. Ωστόσο, δεν σημειώθηκε κάποια πρόοδος στη διάρκεια της επισκοπούμενης περιόδου.⁹⁸

Το 2019 η αξία των αγαθών που πέρασαν την Πράσινη Γραμμή αυξήθηκε κατά 12% σε 5,464,237 Ευρώ, από 4,856,892 Ευρώ, ενώ η αξία των αγαθών στα οποία εκδόθηκαν συνοδευτικά έγγραφα αυξήθηκε κατά 17% από 5,405,123 Ευρώ σε 6,313,011 Ευρώ. Τα προϊόντα από πλαστική ύλη, συνέχισαν να είναι το πιο εμπορικά διαδεδομένο αγαθό, ακολουθούμενα από το φρέσκο ψάρι, τα υλικά για κατασκευές και τα ξύλινα έπιπλα. Το Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο και το τουρκοκυπριακό Εμπορικό Επιμελητήριο συνέχισαν να συνεργάζονται προς την κατεύθυνση του να φέρουν περισσότερα οικονομικά οφέλη για τις δύο κοινότητες.⁹⁹

Σύμφωνα με την επισκοπούμενη περίοδο, ορισμένα εμπόδια στο εμπόριο παρέμειναν. Η Κυπριακή Δημοκρατία συνέχισε να μη δίνει εξουσιοδότηση στη διέλευση εμπορικών οχημάτων από τους τουρκοκύπριους πάνω από 7,5 τόνους. Μέσα στο 2019 δεν σημειώθηκε καμιά εξέλιξη επί του θέματος.¹⁰⁰

ανάκτηση 1 Μαΐου 2021,
https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/com_2020_239_f1_report_from_commission_en_v4_p1_1079406.pdf

⁹⁸ “Sixteenth report on the implementation of Council Regulation (EC) No 866/2004 of 29 April 2004 and the situation resulting from its application covering the period 1 January until 31 December 2019”, τελευταία μετατροπή 18 Ιουνίου 2020, ανάκτηση 1 Μαΐου 2021,
https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/com_2020_239_f1_report_from_commission_en_v4_p1_1079406.pdf

“Sixteenth report on the implementation of Council Regulation (EC) No 866/2004 of 29 April 2004 and the situation resulting from its application covering the period 1 January until 31 December 2019”, τελευταία μετατροπή 18 Ιουνίου 2020, ανάκτηση 1 Μαΐου 2021,
https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/com_2020_239_f1_report_from_commission_en_v4_p1_1079406.pdf

⁹⁹“Sixteenth report on the implementation of Council Regulation (EC) No 866/2004 of 29 April 2004 and the situation resulting from its application covering the period 1 January until 31 December 2019”, τελευταία μετατροπή 18 Ιουνίου 2020, ανάκτηση 1 Μαΐου 2021,
https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/com_2020_239_f1_report_from_commission_en_v4_p1_1079406.pdf

¹⁰⁰ “Sixteenth report on the implementation of Council Regulation (EC) No 866/2004 of 29 April 2004 and the situation resulting from its application covering the period 1 January until 31 December 2019”, τελευταία μετατροπή 18 Ιουνίου 2020, ανάκτηση 1 Μαΐου 2021,
https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/com_2020_239_f1_report_from_commission_en_v4_p1_1079406.pdf

4.2 Αξιολόγηση του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής

Ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής (ΚΠΓ) συνιστά ένα ευρωπαϊκό εργαλείο της «χαμηλής πολιτικής» που φιλοδόξησε να ενισχύσει το ευρύτερο εγχείρημα της επίλυσης του κυπριακού ζητήματος. «Τα ζητήματα που άπτονται των ζωτικών εθνικών συμφερόντων και κατά πρώτο λόγο η εξωτερική κυριαρχία (ανεξαρτησία), η επιβίωση και η ασφάλεια μιας χώρας εμπίπτουν σε αυτό που λέγεται «υψηλή πολιτική» (high politics), σε αντίθεση με την «χαμηλή πολιτική» (low politics), που αφορά οικονομικά και άλλα ζητήματα μικρότερης σημασίας μεταξύ των κρατών, τα οποία είναι πιο εύκολα στον χειρισμό τους και οδηγούν ευκολότερα σε αμοιβαία συμφέρουσες λύσης «θετικού αθροίσματος» από ό,τι τα ζητήματα υψηλής πολιτικής».¹⁰¹

Ο ΚΠΓ, όπως συμφωνήθηκε ανάμεσα στα μέρη στην Κύπρο στις 28 Απριλίου 2004, επιχειρεί να φέρει τους οικονομικώς δρώντες στο νησί σε συστηματικές συνέργειες και κατ' επέκταση να φέρει τις δύο κοινότητες πιο κοντά. Με βάση τις πρόνοιες του Κανονισμού, τις εκθέσεις της Επιτροπής και συνεντεύξεις που λήφθηκαν για να τις ανάγκες της παρούσας μελέτης, αξιολογώ τον Κανονισμό ως εξής:

4.3 Η συνεργασία ανάμεσα στα Επιμελητήρια

Η συνεργασία ανάμεσα στα δύο Εμπορικά Επιμελητήρια υπήρξε ιδιαίτερα επιτυχής και έδειξε πως το πεδίο της συνεννόησης έχει περιθώρια περαιτέρω βελτίωσης. Πέρα από το εμπόριο, τα Επιμελητήρια λειτούργησαν και ως μηχανισμός επίλυσης αδιεξόδων σε δύσκολες στιγμές της κυπριακής οικονομίας. Δύο παραδείγματα παραθέτει ο Μ. Μαυρομμάτης, τέως πρόεδρος του ΚΕΒΕ: «Το 2011 έγινε η καταστροφή του ηλεκτροπαραγωγικού σταθμού στο Βασιλικό λόγω της έκρηξης στο Μαρί. Το ΚΕΒΕ ήρθε σε άμεση επαφή με το Τουρκοκυπριακό Επιμελητήριο και ζήτησε τη βοήθεια του. Λόγω της σχέσης εμπιστοσύνης που δημιουργήθηκε, κατορθώθηκε η σύναψη συμφωνίας με την Τουρκοκυπριακή Εταιρεία Ηλεκτρισμού, η οποία επέτρεψε στην ΑΗΚ την αγορά ρεύματος για μια σημαντική περίοδο και απέτρεψε την κατάρρευση της κυπριακής οικονομίας. Το 2013 έγινε διαρροή πετρελαίου από τουρκικό δεξαμενόπλοιο βόρεια της Αμμοχωστού που απειλούσε να μετατραπεί σε οικολογική καταστροφή. Το Τουρκοκυπριακό Επιμελητήριο ζήτησε τη βοήθεια του ΚΕΒΕ που μεσολάβησε με το Τμήμα Αλιείας και προμήθευσε άμεσα τις Τουρκοκυπριακές αρχές με καθαριστικό υλικό που είχε στις αποθήκες του και απέτρεψε την επέκταση της πετρελαιοκηλίδας». Ο Μ. Μαυρομμάτης διατυπώνει την άποψη ότι «αυτά αποτελούν απόδειξη ότι η αλληλογνωριμία και η σχέση εμπιστοσύνης που δημιουργείται έχει ευεργετικά αποτελέσματα στη συνεργασία μεταξύ των δυο κοινοτήτων» (Μ. Μαυρομμάτης, προσωπική επικοινωνία, 6 Μαΐου 2021). Τα πρόσωπα διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη ενός προγράμματος «χαμηλής πολιτικής». Στην περίπτωση του ΚΠΓ οι προηγούμενοι ηγέτες των δύο Επιμελητηρίων, Μ. Μαυρομμάτης και Φικρί Τόρος, και κατ' επέκταση και τα ΔΣ των Επιμελητηρίων, κατανόησαν τη σημασία του Κανονισμού και αφιέρωσαν χρόνο για να λύσουν προβλήματα και να φέρνουν τις δύο βιομηχανικές κοινότητες πιο κοντά. Ο Μ. Μαυρομμάτης

¹⁰¹ Ηρακλείδης Αλέξιος, Εξωτερική πολιτική και διπλωματία (Εκδόσεις Κάλλιπος, 2015), σελ. 57

διατυπώνει την άποψη ότι «η μετακίνηση προϊόντων και υπηρεσιών μεταξύ των δυο κοινοτήτων, θα συνέβαλλε στο να δημιουργηθούν κοινά οικονομικά συμφέροντα και αλληλοεξάρτηση που θα βοηθούσε τις δυο κοινότητες να έλθουν πιο κοντά» (Μ. Μαυρομμάτης, προσωπική επικοινωνία, 6 Μαΐου 2021), ενώ ο Φικρί Τόρος, τέως πρόεδρος του Τουρκοκυπριακού Επιμελητηρίου εξέφρασε την άποψη ότι το Επιμελητήριο «ανέπτυξε σταθερή συνεργασία με το ΚΕΒΕ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Αυτό ενέχει ιδιαίτερη σημασία για την επίλυση ποικίλων θεμάτων που αναφύονταν συχνά και που οδηγούσαν σε περιορισμένες επιδόσεις» (Φ. Τόρος, προσωπική επικοινωνία, 4 Μαΐου 2021).

4.4 Οι εμπορικές συναλλαγές σε πτωτική πορεία

Η αξία των αγαθών που πέρασαν την Πράσινη Γραμμή το 2019 αυξήθηκε κατά 12% σε 5,464,237 Ευρώ, από 4,856,892 Ευρώ, ενώ η αξία των αγαθών στα οποία εκδόθηκαν συνοδευτικά έγγραφα αυξήθηκε κατά 17% από 5,405,123 Ευρώ σε 6,313,011 Ευρώ.¹⁰² Οι αριθμοί δείχνουν μια ιδιαίτερα χαμηλή επίδοση. Ο Μ. Μαυρομμάτης σημειώνει πως «το μεγαλύτερο κοινό πρόβλημα για τον Κανονισμό είναι η ανάγκη συναλλαγής σε μετρητά. Μια εταιρεία δεν είναι διατιθέμενη να παραχωρήσει πίστωση διότι γνωρίζει ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο να καταφύγει στα δικαστήρια της άλλης κοινότητας για να εισπράξει το λαβείν της» (Μ. Μαυρομμάτης, προσωπική επικοινωνία, 6 Μαΐου 2021). Ο Λεωνίδας Πασχαλίδης, Διευθυντής του ΚΕΒΕ, σημειώνει το γεγονός ότι η Κεντρική Τράπεζα δεν κάνει συναλλαγές με τουρκοκυπριακές τράπεζες, και, επίσης ότι είναι «φοβερά δύσκολο» πλέον για τους Τουρκοκύπριους να ανοίξουν τραπεζικούς λογαριασμούς σε τράπεζες που βρίσκονται στην περιοχή που είναι υπό τον έλεγχο της Κυπριακής Δημοκρατίας». (Λ. Πασχαλίδης, προσωπική επικοινωνία, 7 Μαΐου 2021). Η πανδημία του κορονοϊού προκάλεσε ιδιαίτερες δυσκολίες στη διακίνηση ατόμων και προϊόντων διαμέσου της Πράσινης Γραμμής. Με απόφαση της κυπριακής κυβέρνησης και μετά των τουρκοκυπριακών αρχών έκλεισαν, στην αρχή μερικά και μετά στο σύνολό τους, τα σημεία διέλευσης στην Πράσινη Γραμμή. Στις 28 Φεβρουαρίου 2020 ο Υπουργός Υγείας Κ. Ιωάννου ανακοίνωσε ότι «για αποτελεσματικότερο έλεγχο σε σχέση πάλι με τις πύλες εισόδου, αναστέλλεται προσωρινά για περίοδο επτά ημερών η λειτουργία των σημείων διέλευσης στην οδό Λήδρας, τον Αστρομερίτη, τη Λεύκα και τη Δερύνεια».¹⁰³ Την ίδια ημέρα ο τουρκοκύπριος ηγέτης Μ. Ακιντζί αντέδρασε στην απόφαση αυτή λέγοντας ότι «σωστό είναι να λαμβάνονται μέτρα από κοινού εάν χρειαστεί μέσω της κοινής Επιτροπής για θέματα Υγείας, με μονομερή βήματα δεν πρέπει να δημιουργείται πανικός». Στις 14 Μαρτίου 2020 ο Ε. Τατάρ με την ιδιότητα του τουρκοκύπριου

¹⁰² “Sixteenth report on the implementation of Council Regulation (EC) No 866/2004 of 29 April 2004 and the situation resulting from its application covering the period 1 January until 31 December 2019”, τελευταία μετατροπή 18 Ιουνίου 2020, ανάκτηση 1 Μαΐου 2021, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/com_2020_239_f1_report_from_commission_en_v4_p1_1079406.pdf

¹⁰³ «Κορωνοϊός: Προσωρινή αναστολή λειτουργίας 4 οδοφραγμάτων», τελευταία μετατροπή Φεβρουάριος 2020, ανάκτηση 10 Μαΐου 2021, <https://www.philenews.com/koinonia/eidiseis/article/886491/koronoios-prosorini-anastoli-leitoyrgas-4-odofragaton>

«πρωθυπουργού» ανακοίνωσε κλείσιμο όλων των σημείων διέλευσης από τις 14 Μαρτίου 2020.

Σύμφωνα με τον Λ. Πασχαλίδη, «ο όγκος των συναλλαγών μειώθηκε τα τελευταία χρόνια εξαιτίας της τραπεζικής κρίσης και ιδιαίτερα της πανδημίας του κορονοϊού» (Λ. Πασχαλίδης, προσωπική επικοινωνία, 7 Μαΐου 2021). Τα δεδομένα που παραθέτει το ΚΕΒΕ για το 2020 καταδεικνύουν ότι ο όγκος των ετήσιων πωλήσεων προϊόντων στους Τουρκοκύπριους, από το 2017 και εντεύθεν, σημειώνει πτωτική τάση. Το 2020 ο όγκος ήταν € 694,281, ενώ τα έτη 2019 και 2018 ήταν € 748,237 και € 1,151,723, αντίστοιχα. Όπως σημειώνει ο διευθυντής του ΚΕΒΕ, «ακόμα και την πανδημία την διαχειριστήκαμε τα δύο Επιμελητήρια, όπου υιοθετήσαμε τη λογική του ανέπαφου εμπορίου (contactless trade)» (Λ. Πασχαλίδης, προσωπική επικοινωνία, 7 Μαΐου 2021).

4.5 Η αγορά εμβολίων για την αντιμετώπιση του Covid-19

Η προαγορά των δόσεων των εμβολίων κατά του Covid-19 γίνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η αγορά διενεργείται από τα κράτη μέλη. Η Κυπριακή Δημοκρατία αγόρασε δόσεις για όλους τους πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας περιλαμβανομένων των Τουρκοκυπρίων και συμφωνήθηκε σε πολιτικό επίπεδο το 20% να παραχωρείται στους Τουρκοκύπριους (Ιερόθεος Παπαδόπουλος, Επικεφαλής Αντιπροσωπείας της Επιτροπής στην Κύπρο, προσωπική επικοινωνία 10 Μαΐου 2021).

Ο Λεωνίδας Φυλαχτού, Ελληνοκύπριος Επικεφαλής της Τεχνικής Επιτροπής για την Υγεία, δήλωσε πως μέσω της Τεχνικής Επιτροπής για την Υγεία «έχει γίνει όλη η προεργασία που απαιτείται και περιλαμβάνει τα πρωτόκολλα εμβολιασμού, το εμβολιαστικό πλάνο, συζητήσεις για τη διαδικασία του εμβολιασμού».¹⁰⁴ Στις 18 Ιανουαρίου 2021 στο σημείο διέλευσης Αγ. Δομετίου, οι αρχές της τουρκοκυπριακής κοινότητας παρέλαβαν την πρώτη δόση για τα πρώτα 1000 άτομα που θα εμβολιαστούν με τα εμβόλια της Pfizer.

Σημειώθηκε καθυστέρηση στην παράδοση των εμβολίων, όπως επίσης και χορήγηση μικρότερου αριθμού δόσεων από το κάθε φορά 20% στην τουρκοκυπριακή κοινότητα. Ο συμπρόεδρος της Δικαιοδικής Επιτροπής για την Υγεία, Δρ. Τζένκ Σοϊντάν ανέφερε ότι «συνεχίζουν σε κάθε επίπεδο και με επιμονή τις ενέργειες τους όσον αφορά στην παραχώρηση στην ΤΔΒΚ όλου του αριθμού των εμβολίων που συμφωνήθηκαν».¹⁰⁵

¹⁰⁴ «Κύπρος: Τη Δευτέρα το πρωί παραλαμβάνουν οι Τ/κ τις πρώτες δόσεις των εμβολίων Pfizer», τελευταία μετατροπή 15 Ιανουαρίου 2021, ανάκτηση 10 Μαΐου 2021, <https://gr.euronews.com/2021/01/15/kypros-deutera-proi-paralamvanoun-tourkokyprioi-protos-doseis-emvolion-pfizer-covid>

¹⁰⁵ «Σοϊντάν: Προσπάθειες τ/κ πλευράς για παραλαβή όλου του αριθμού εμβολίων», τελευταία μετατροπή 25 Φεβρουαρίου 2021, ανάκτηση 9 Μαΐου 2021, <https://cyprustimes.com/koinonia/sointan-prospatheies-t-k-pleyras-gia-paralavi-oloy-toy-arithmoy-emvolion/>

Ο ηγέτης της τουρκοκυπριακής κοινότητας, Ε.Τατάρ, «το τελευταίο διάστημα δέχεται έντονη κριτική, μετά από δηλώσεις του ότι δεν θα δεχτεί τα εμβόλια της Pfizer μέσω των Ελληνοκυπρίων, αλλά μόνο αν αυτά φτάσουν στους Τουρκοκύπριους απευθείας από την Ε.Ε. Οι αναφορές Τατάρ προκάλεσαν θύελλα αντιδράσεων καθώς τ/κ πολιτικοί τον κατηγορήσαν ότι επιχειρεί να πολιτικοποιήσει ένα θέμα ύψιστης σημασίας για την δημόσια υγεία. Την ίδια ώρα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εκατοντάδες Τουρκοκύπριοι κατηγορήσαν τον Ε. Τατάρ ότι τους στερεί το δικαίωμα στον εμβολιασμό με το εγκεκριμένο από την Ευρωπαϊκή Ένωση εμβόλιο. Οι έντονες αντιδράσεις υποχρέωσαν τελικά τον Ερσίν Τατάρ να αποδεχτεί την παραλαβή χιλίων εμβολίων της Pfizer μέσω της Δικαιοδικής Τεχνικής Επιτροπής για την Υγεία».¹⁰⁶

Οι διαδικασίες παραλαβής των δόσεων του εμβολίου για τον Covid-19 έδειξαν ότι η καχυποψία για τις προθέσεις της άλλης πλευράς παραμένει στις σκέψεις μέρους της πολιτικής ηγεσίας. Ακόμη και σε ζητήματα που συνδέονται με την υγεία των ανθρώπων δεν κατέστη δυνατό οι δύο πλευρές να αποκτήσουν σταθερούς μηχανισμούς συνεργασίας και έτσι να αντιμετωπίσουν την πανδημία από κοινού.

4.6 Δυνατότητες και ευκαιρίες: η καθημερινή διπλωματία

Η διακίνηση ατόμων υπήρξε ένα ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο στη συνολική αξιολόγηση του ΚΠΓ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της αστυνομίας της Κυπριακής Δημοκρατίας (cyrol) για το 2019 καταγράφηκαν 2,339,269 (προηγούμενος 1,014,340), διελεύσεις από ελληνοκύπριους και 1,266,547 διελεύσεις από ελληνοκυπριακά οχήματα (προηγούμενος 486,040). Καταγράφηκαν από τις περιοχές που ελέγχει η κυβέρνηση προς το βόρειο τμήμα της Κύπρου, ενώ 1,295,689 (προηγούμενος 1,076,667) διελεύσεις από τουρκοκύπριους και 503,520 διελεύσεις από τουρκοκυπριακά οχήματα (προηγούμενος 417,629) από το βόρειο τμήμα της Κύπρου στις περιοχές που ελέγχει η κυπριακή κυβέρνηση.¹⁰⁷ Η «καθημερινή διπλωματία» στην Κύπρο υπήρξε ιδιαίτερα πλούσια όπως βεβαιώνουν οι πιο πάνω αριθμοί. Η «καθημερινή διπλωματία στις περιοχές των συγκρούσεων δείχνει ότι η επαφή κτίζει γέφυρες συνεννόησης. Υπάρχει η τάση παράβλεψης της σημασίας της καθημερινής διπλωματίας που λαμβάνει χώρα στους δρόμους, στα χωριά και στις γειτονιές. Ωστόσο, είναι η διπλωματία επί του εδάφους που λαμβάνει τη φόρμα διακοινοτικού γάμου σε βαθειά διαιρεμένες κοινωνίες ή

¹⁰⁶ «Αντιπαράθεση για τα «τουρκικά» εμβόλια στη βόρεια Κύπρο», τελευταία μετατροπή 15 Ιανουαρίου 2021, ανάκτηση 5 Μαΐου 2021,

<https://www.dw.com/el/%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CF%8C%CE%BB%CE%B9%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CE%B2%CF%8C%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CE%BA%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF/a-56235941>

¹⁰⁷ “Sixteenth report on the implementation of Council Regulation (EC) No 866/2004 of 29 April 2004 and the situation resulting from its application covering the period 1 January until 31 December 2019”, τελευταία μετατροπή 18 Ιουνίου 2020, ανάκτηση 1 Μαΐου 2021,

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/com_2020_239_f1_report_from_commission_en_v4_p1_1079406.pdf

σε λαούς με διαφορετικές θρησκείες ή εθνικές ομάδες που εργάζονται μαζί και εμπλέκονται σε κοινές κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες».¹⁰⁸

Ο Κανονισμός συνέβαλε στην ανάπτυξη της επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων, της επίσκεψης σε ιστορικούς χώρους και μνημεία και της ανάπτυξης προσωπικών δεσμών ανάμεσα σε πολίτες, που μέχρι πρόσφατα δεν μπορούσαν να έρθουν σε επαφή. Πέραν τούτου, πολλοί πρόσφυγες είχαν την ευκαιρία να επισκεφθούν τα σπίτια τους, στα οποία διέμεναν πριν το 1974 και έτσι να ισχυροποιήσουν το αίσθημα της μνήμης. Ο Κ. Παχουλίδης, Συν-πρόεδρος του Ομίλου Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας (Ο.Ι.Δ.Ε.) (προσωπική επικοινωνία, 5 Μαΐου 2021) θεωρεί ότι «η διέλευση δίνει δυνατότητες επαφής και αλληλεπίδρασης ανάμεσα στα μέλη των κύριων κοινοτήτων. Η επαφή, σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει παγκόσμια αλλά και στην Κύπρο, λειτουργεί ως εξαιρετικός καταλύτης για την εξομάλυνση των διομαδικών σχέσεων, τον περιορισμό της προκατάληψης και των στερεοτύπων και την οικοδόμηση εμπιστοσύνης. Η διέλευση επίσης δίνει τη δυνατότητα στα μέλη της νέας γενιάς να έχουν εμπειρίες «από την άλλη πλευρά» και να οικοδομήσουν την πρόσληψη της Κύπρου ως ενός ενιαίου χώρου».

Ο Σαμί Οζουσλού, Διευθυντής του καναλιού SIM TV-RADIO (προσωπική επικοινωνία, 4 Μαΐου 2021) θεωρεί ότι «η διέλευση μέσω της Πράσινης Γραμμής είναι ένα πολύ σημαντικό βήμα για την ειρήνη στην Κύπρο. Η νεότερη γενιά δεν είχε καθόλου δυνατότητες για επικοινωνία, ούτε υπήρχε κάποιος τρόπος για να γνωρίσουν, να κατανοήσουν και να επικοινωνήσουν η μια με την άλλη. Το άνοιγμα των σημείων διέλευσης άλλαξε την κατάσταση. Κοινωνικά, πολιτικά αλλά και οικονομικά δημιουργήθηκαν νέες ευκαιρίες για όλους τους Κυπρίους»

Από την άλλη, ένα μεγάλο ποσοστό Κυπρίων αρνείται να μεταβεί στην «άλλη πλευρά» θεωρώντας ότι αυτό είναι επιζήμιο, καθώς κατά την άποψή τους ισχυροποιεί την παρούσα κατάσταση πραγμάτων. Σχετικά με την αρνητική στάση που τηρεί μια μερίδα ελληνοκυπρίων για μετάβαση στην «άλλη πλευρά», ο Κ. Παχουλίδης (προσωπική επικοινωνία 5 Μαΐου 2021), σημειώνει ότι «ένα ποσοστό ελληνοκυπρίων θεωρεί ότι μέσα από τις διελεύσεις και ευρύτερα μέσα από την οικοδόμηση θετικών σχέσεων ανάμεσα στα μέλη των δύο κύριων κοινοτήτων, «εξομαλύνεται η κατοχή», γίνεται, δηλαδή, αποδεκτό το status quo, της διαίρεσης. Οι ίδιοι άνθρωποι έχουν μια ανησυχία ότι μέσα από τις διελεύσεις αναγνωρίζεται εμμέσως η λεγόμενη ΤΔΒΚ». Επίσης, σημειώνει ότι «αριθμός Ελληνοκυπρίων με καταγωγή από την κατεχόμενη Κύπρο, απορρίπτει την ιδέα της διέλευσης διότι δε θέλουν να πληγωθούν βλέποντας τις αλλαγές στον τόπο τους. Προτιμούν να συνεχίσουν να θυμούνται τον τόπο τους όπως ήταν, με άλλα λόγια προτιμούν να ζουν στο χθες παρά να εργαστούν για να βελτιώσουν το αύριο». Ο Σαμί Οζουσλού, (προσωπική επικοινωνία, 17 Μαΐου 2021) κρίνει ότι «αρκετοί τουρκοκύπριοι και ελληνοκύπριοι διστάζουν να περάσουν την Πράσινη Γραμμή θεωρώντας ότι η επίδειξη ταυτότητας ή διαβατηρίων συνιστά εμπόδιο».

---

¹⁰⁸ Roger Mac Ginty, "Everyday diplomacy, agency and conflict resolution", ανάκτηση 13 Μαΐου 2021, https://www.academia.edu/1532340/Everyday_diplomacy_agency_and_conflict_resolution

4.7 Αναθεωρήσεις πολιτικής

Οι ηγεσίες στις δύο κοινότητες δεν έκαναν κτήμα τους τον ΚΠΓ, καθώς δεν αφιέρωσαν χρόνο και δυνάμεις για να επιλύουν επιμέρους ζητήματα που θα οδηγούσαν σε βελτίωση πρόνοιες του που εμφάνιζαν δυσλειτουργίες ή προσέκρουαν σε προκαταλήψεις. Όπως δείχνουν οι ετήσιες Εκθέσεις της Επιτροπής, παρατηρούνταν καθυστερήσεις στο πολιτικό επίπεδο, ιδιαίτερα από την πλευρά της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η απροθυμία και η αναβλητικότητα οδηγούσαν σε κόπωση και στο τέλος οι εμπορικές δραστηριότητες ανάμεσα στις πλευρές έχαναν την πολιτική τους διάσταση. Η Κυπριακή Δημοκρατία που είχε πλήρη πρόσβαση στους μηχανισμούς της Ε.Ε. τόσο στις Βρυξέλλες, όσο και στη Λευκωσία (έδρα της Αντιπροσωπείας της Επιτροπής), σε αντίθεση με την τουρκοκυπριακή πλευρά που δεν έχει ανάλογη πρόσβαση, δεν αξιοποίησε τον μεσολαβητικό/παρεμβατικό ρόλο της Ε.Ε. ώστε να επιλύει τις διαφωνίες στις διαφορετικές προσεγγίσεις και να δίνει ώθηση στην εξέλιξη του.

Ο Κανονισμός προβλήθηκε στην κοινή γνώμη ως «κάτι» που αφορούσε τα Εμπορικά Επιμελητήρια και δεν παρουσιάστηκε στην κοινή γνώμη ως ένας μηχανισμός που εξυπηρετεί τις ανάγκες της επίλυσης του κυπριακού με άλλο τρόπο. Δεν υπήρχε επικοινωνιακό πλάνο, ούτε από την πλευρά της Επιτροπής, ούτε από την πλευρά των αρχών στις δύο πλευρές που να ενημέρωνε τους πολίτες ώστε να κατανοούν τους στόχους και τα οφέλη από τη λειτουργία του Κανονισμού (όπως ενημερωτική ιστοσελίδα, αποστολή ηλεκτρονικών μηνυμάτων, δημοσιογραφικές διασκέψεις, άρθρα, αξιοποίηση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης κ.ο.κ.).

Ο ΚΠΓ συνέβαλε σε περιορισμένο βαθμό (2004-2021) στις προσπάθειες που καταβλήθηκαν για να έρθουν οι κοινότητες πιο κοντά. Στην περίοδο εφαρμογής του ξεπεράστηκαν αρκετές δυσκολίες, ενώ άλλες παρέμειναν άλυτες. Ο Μ. Μαυρομμάτης εκτιμά ότι «μόνο η τελική λύση του προβλήματος θα ξεδιπλώσει το εύρος των οικονομικών συναλλαγών μεταξύ των δύο κοινοτήτων και τη θετική αλληλοεπίδραση για όλους μας» (Μ. Μαυρομμάτης, προσωπική επικοινωνία, 6 Μαΐου 2021), ενώ ο Φ. Τόρος προσθέτει ότι «το βόρειο μέρος παραμελήθηκε στη διάρκεια της εναρμόνισης του νησιού με το κεκτημένο. Αυτό μεγάλωσε τις ήδη υπάρχουσες αποκλίσεις ανάμεσα στις δύο πλευρές. Η Επιτροπή πρέπει να αναπτύξει με όλα τα μέσα την εναρμόνιση του βόρειου μέρους με το κεκτημένο» (Φ. Τόρος, προσωπική επικοινωνία, 4 Μαΐου 2021). Κάθε βοήθεια της Ε.Ε. στην τουρκοκυπριακή κοινότητα θα παραμείνει ημιτελής χωρίς τη συνολική επίλυση του κυπριακού ζητήματος. Οι αποστάσεις στο επίπεδο διαβίωσης ανάμεσα στις δύο κοινότητες θα διατηρούνται όσο η τουρκοκυπριακή κοινότητα θα παραμένει εκτός του Acquis και κατ' επέκταση εκτός της πλήρους αξιοποίησης των ωφελημάτων που προκύπτουν από την θεσμική συμμετοχή της στην Ένωση. Η Ε.Ε. συντόνισε την προσπάθεια για να φτάσουν τα μέρη σε συμφωνία για τον Κανονισμό η οποία στη συνέχεια τέθηκε σε εφαρμογή, 2004-2005. Ο Μ. Μαυρομμάτης υποστηρίζει πως «ο ΚΠΓ θεωρήθηκε ένα αναγκαίο κακό που αντιμετωπίστηκε με ιδιαίτερη δυσπιστία από πλευράς της τότε κυπριακής κυβέρνησης, για αυτό και οι λεπτομέρειες της εφαρμογής του πήραν ένα περίπου χρόνο να ολοκληρωθούν και να εφαρμοστεί στη πράξη» (Μ. Μαυρομμάτης, προσωπική επικοινωνία, 6 Μαΐου 2021). Ο Λ. Πασχαλίδης εκτιμά ότι τότε πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, Τ. Παπαδόπουλος (2003-2005), «αναγκάστηκε να δεχθεί τον Κανονισμό, αλλιώς θα επικρατούσε η λογική του απ' ευθείας εμπορίου (direct trade), που θα

οδηγούσε στην αναγνώριση της ΤΔΒΚ» (Λ. Πασχαλίδης, προσωπική επικοινωνία, 7 Μαΐου 2021).

Μέσα σε ένα περιβάλλον δυσπιστίας και αναβλητικότητας, δεν μπορεί να επιτευχθεί το μέγιστο δυνατό όφελος και για τις δύο κοινότητες. Η Ε.Ε. έχει την πολιτική και οικονομική βαρύτητα για να δώσει στους ενδιαφερόμενους πολύ περισσότερα από τα σημεία που περιλαμβάνει ένας Κανονισμός για τη διεξαγωγή εμπορίου. Ωστόσο, τα μέρη δεν θέλησαν να αξιοποιήσουν το πλεονέκτημα της ένταξης του νησιού στην Ε.Ε. την 1^η Μαΐου 2004. Οι επιμέρους διαφωνίες έκρυβαν γενικότερες προκαταλήψεις και γι' αυτό το λόγο ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής δεν συνέβαλε ώστε η συμμετοχή στην Ε.Ε. δεν λειτούργησε ως ένας καταλυτικής σημασίας παράγοντας, που θα υποβοηθούσε στη συνολική επίλυση του πολιτικού προβλήματος.

Μαριαλένα Λάρκον

5. Συμπεράσματα

Η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. με άλυτο το πολιτικό της πρόβλημα οδήγησε την Ένωση να πάρει αποφάσεις με έκτακτα χαρακτηριστικά. Ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής είχε ως αρχική φιλοδοξία και στόχο να βοηθήσει τις δύο κοινότητες να ρυθμίζουν τις εμπορικές τους δραστηριότητες, καθώς επίσης και να διευκολύνει τη διακίνηση προσώπων διαμέσου των σημείων διέλευσης στην Πράσινη Γραμμή. Το γεγονός αυτό ήταν ιδιαίτερα σημαντικό καθώς για δεκαετίες (1964, 1974-2003) υπήρχε παρεμπόδιση της ελεύθερης διακίνησης των ανθρώπων. Από αυτή την άποψη, ο Κανονισμός ήταν και μια πειραματική διαδικασία, η οποία επιχειρούσε να σπάσει μερικώς ή πλήρως τα τείχη του διαχωρισμού, που είχαν σχηματιστεί με τις διακοινοτικές συγκρούσεις του 1964 και την εισβολή της Τουρκίας δέκα χρόνια πιο ύστερα, όπως επίσης και τις εικόνες που είχε σχηματίσει η μια κοινότητα για την άλλη. Στους θύλακες που έλεγχαν τουρκοκυπριακές ένοπλες δυνάμεις δεν επιτρεπόταν η είσοδος σε Ελληνοκύπριους, ήδη από το 1964. Το φορτίο των προκαταλήψεων και του φόβου για τις προθέσεις της άλλης πλευράς ήταν πολύ μεγάλο. Τα στοιχεία από τις μαζικές διελεύσεις πολιτών και στις δύο πλευρές της Πράσινης Γραμμής, βεβαιώνουν ότι ο Κανονισμός συνέβαλε αποφασιστικά στην επαφή και την αλληλογνωριμία και στη μερική άρση της καχυποψίας ανάμεσα στους απλούς πολίτες. Βοήθησε, επίσης, ώστε μια κατάσταση πραγμάτων που φαινόταν αδύνατο να αλλάξει μέσα στη διαδρομή του χρόνου, να αποκτήσει μια δυναμική. Μια παγωμένη διένεξη, όπως η κυπριακή, αποκτά για πρώτη φορά κινητικότητα και ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής έρχεται να θέσει ρυθμιστικούς κανόνες στο ζήτημα της διέλευσης προσώπων με συμφωνημένες προϋποθέσεις, σχετικές με τη διέλευση τόσο για τους Κύπριους, όσο και για τους Ευρωπαίους πολίτες, ενώ τέθηκαν οι βάσεις για την εμπορική δραστηριότητα ανάμεσα στις δύο πλευρές. Επιπρόσθετα, συμφωνήθηκαν και οι πρόνοιες για την αντιμετώπιση του παράνομου εμπορίου. Ο όγκος των εμπορικών δραστηριοτήτων, αν και όχι θεαματικός, κρατούσε ανοικτές τις διόδους της επιχειρηματικής δράσης ανάμεσα στα δύο εμπορικά επιμελητήρια και, παρά τα προβλήματα, συγκροτήθηκε μια βάση για συνεργασίες.

Καθώς ετοιμαζόταν ο Κανονισμός, κανένας δεν ήταν σε θέση να προβλέψει τη μελλοντική του εξέλιξη. Αρχικά θεωρήθηκε ως μια μεταβατική κατάσταση που θα προετοίμαζε το έδαφος για την οριστική επίλυση του πολιτικού ζητήματος, αλλά και ως μοχλός διευκόλυνσης της τουρκοκυπριακής κοινότητας για την κατανόηση των κανόνων λειτουργίας της Ε.Ε., ώστε να είναι έτοιμη για την πλήρη συμμετοχή της στην ενωσιακή διαδικασία. Από αυτή την άποψη, ο Κανονισμός μπορεί να θεωρηθεί, ότι είχε ελάχιστη συνεισφορά, αφού κανένας από τους δύο πιο πάνω στόχους δεν έχει επιτευχθεί. Όμως, μέσω του Κανονισμού δημιουργήθηκε ένα κεφάλαιο γνώσης για τον «άλλο» και ο μύθος του αδύνατου της συμβίωσης Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων αμφισβητήθηκε μέσα από τις καθημερινές, πυκνές διελεύσεις προσώπων. Η δράση της Δικοινοτικής Τεχνικής Επιτροπής για την Πολιτιστική Κληρονομιά έφερε ένα εντυπωσιακό σε όγκο και ποιότητα έργο, δείγμα γραφής πως οι δυνατότητες είναι πολύ μεγάλες.

Τα προβλήματα που αναφέρονται μέχρι σήμερα στη λειτουργία του Κανονισμού, αφορούν πολιτικές πτυχές του άλυτου κυπριακού. Η ελληνοκυπριακή ηγεσία που έχει την τεχνογνωσία των θεμάτων με τη συμμετοχής της στην Ε.Ε., δεν επιθυμεί να τη μοιραστεί με την αντίστοιχη τουρκοκυπριακή, γι' αυτό τον λόγο αποφεύγει να οργανώνει ή να συμμετέχει σε προγράμματα

που υλοποιεί η Ε.Ε. και που θα έφερναν την τουρκοκυπριακή κοινότητα πιο κοντά στις λειτουργίες της. Αντίστοιχα φαινόμενα παρατηρούμε και στη σύγκρουση Ισραήλ-Παλαιστινίων. Οι συχνές συγκρούσεις στη Λωρίδα της Γάζας έχουν ως αποτέλεσμα την επιβολή είτε πιο αυστηρών μέτρων, που δυσκολεύουν περισσότερο τη διέλευση Παλαιστινίων από σημεία ελέγχου που εποπτεύουν Ισραηλινοί στρατιώτες, είτε ακόμα και σε προσωρινό κλείσιμό τους. Αντίθετα, στη διένεξη γύρω από τη Βόρεια Ιρλανδία, η Ε.Ε. επιδίωξε και πέτυχε την αποφυγή ενός σκληρού συνόρου ανάμεσα στη Δημοκρατία της Ιρλανδίας και τη Βόρεια Ιρλανδία.

Παρά τα οφέλη που έχουν καταγραφεί, η στασιμότητα στην αναζήτηση λύσης τείνει να εξελιχθεί σε μηχανισμό μονιμοποίησης της Κύπρου των «δύο ταχυτήτων», ή στην επαναφορά της κατάστασης σε παγωμένη διένεξη με την κανονικοποίηση μιας βελτιωμένης, αλλά «εξ αποστάσεως» σχέσης. Οι συνομιλίες για συνολική επίλυση του πολιτικού ζητήματος βρίσκονται σε παρατεταμένο αδιέξοδο. Αν οι συνομιλίες για επίλυση δεν αποδώσουν αποτελέσματα, ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής θα χάσει τη σημερινή του αξία και έτσι θα βρεθεί στη μέση ενός ανεπιθύμητου, σκληρού συνόρου: από τη μια το έδαφος που είναι κάτω από τον έλεγχο της Κυπριακής Δημοκρατίας και από την άλλη το έδαφος που διοικείται από τη διεθνώς μη αναγνωρισμένη ΤΔΒΚ. Η πρόταση που κατατέθηκε από τον Τουρκοκύπριο ηγέτη Ε. Τατάρ στην άτυπη «5 συν1» συνάντηση για το κυπριακό στη Γενεύη, στις 28 Απριλίου 2021, αφορούσε λύση από δύο κράτη, μια αλλαγή στρατηγικής σε σχέση με τον προηγούμενο Τουρκοκύπριο ηγέτη Μ. Ακιντζί. Η κατάσταση περιπλέκεται ακόμη περισσότερο και ο Κανονισμός της Πράσινης Γραμμής θα περάσει από νέες συμπληγάδες, αφού η νέα τουρκοκυπριακή θέση βρίσκεται σε αντίθεση με τη θέση της Ε.Ε. και του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. για λύση με βάση τη διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδία. Ο Κανονισμός στο ενδεχόμενο συζήτησης μιας άλλης λύσης, έξω από το ομοσπονδιακό, θα εξελιχθεί σε μηχανισμό που χωρίζει την Πράσινη Γραμμή στα δύο, θα κανονικοποιήσει τον διαχωρισμό και ενδεχομένως, θα οδηγήσει την Ε.Ε. να επανεξετάσει τη χρησιμότητά του.

6. Βιβλιογραφία

- Bueno-Lacy, Rodrigo, and Henk Van Houtum, “The Glocal Green Line: The Imperial Cartopolitical Puppeteering of Cyprus”, *Geopolitics*, vol. 24, no. 3, doi:10.1080/14650045.2018.1508014 (2018)
- “Conflict Prevention, Peace building and Mediation”, ανάκτηση 20 Απριλίου 2021, https://eeas.europa.eu/topics/conflict-prevention-peace-building-and-mediation/426/conflict-prevention-peace-building-and-mediation_en
- Costas M. Constantinou, “On the Cypriot States of Exception”, *International Political Sociology*. 2. 145 - 164. 10.1111/j.1749-5687.2008.00041.x. (2008)
- “Council Regulation on special conditions for trade with those areas of the Republic of Cyprus in which the Government of the Republic of Cyprus does not exercise effective control”, ανάκτηση 29 Μαρτίου 2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52004PC0466&from=EN>
- Daniel Finn, «Ο δύσκολος δρόμος της Ιρλανδίας προς την ενότητα», τελευταία μετατροπή 22 Αυγούστου 2019, ανάκτηση 26 Απριλίου 2021, <https://www.foreignaffairs.gr/articles/72430/daniel-finn/o-dyskolos-dromos-tis-irlandias-pros-tin-enotita?page=show>
- Davide Giordanengo, “The State of Exception”, *E-International Relations*. <https://www.e-ir.info/2016/06/21/the-state-of-exception/> (2016)
- Edward E. Azar, “Protracted international conflicts: Ten propositions”, *International Interactions*, 12:1, 59-70, DOI: 10.1080/03050628508434647 (1985)
- Elisa Ferreira, “Bringing Cypriot communities closer together”, ανάκτηση 12 Απριλίου 2021 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/tcc_aid_programme_green_line_regulation_booklet_en_0.pdf
- “Freedom of Movement: Human Rights Situation in the occupied palestinian territory, including East Jerusalem”, τελευταία μετατροπή 20 Ιανουαρίου 2016, ανάκτηση 23 Απριλίου 2021 https://www.ohchr.org/Documents/Countries/PS/SG_Report_FoM_Feb2016.pdf

- George Christou, “The European Union, Borders and Conflict Transformation: The Case of Cyprus”, *Cooperation and Conflict*, vol. 45, no. 1, JSTOR, www.jstor.org/stable/45084594. Accessed 12 Nov. 2020. (2010)
- “Green Line Regulation”, ανάκτηση 20 Απριλίου 2021, https://ec.europa.eu/info/mission-statement-structural-reform-support-service/monitoring-green-line-regulation_en
- Julia Villotti, “EU Membership of an Internally Divided State - the Case of Cyprus”, *Archiv Des Völkerrechts*, vol. 50, no. 1, JSTOR, www.jstor.org/stable/41503412. Accessed 12 Nov. 2020. (2012)
- Klosek, Kamil Christoph, Vojtěch Bahenský, Michal Smetana, and Jan Ludvík. “Frozen Conflicts in World Politics: A New Dataset.” *Journal of Peace Research*, <https://doi.org/10.1177/0022343320929726> (Sept 2020) Policinski, Ellen, and Jovana Kuzmanovic. “Protracted Conflicts: The Enduring Legacy of Endless War.” *International Review of the Red Cross* 101, no. 912, 965–76. doi:10.1017/S1816383120000399 (2019)
- Sertoglu, Kamil, and Ilhan Ozturk, “Application of Cyprus to the European Union and the Cyprus Problem”, *Emerging Markets Finance & Trade*, vol. 39, no. 6, JSTOR, www.jstor.org/stable/27750367. Accessed 12 Nov. 2020 (2003)
- “Sixteenth report on the implementation of Council Regulation (EC) No 866/2004 of 29 April 2004 and the situation resulting from its application covering the period 1 January until 31 December 2019”, τελευταία μετατροπή 18 Ιουνίου 2020, ανάκτηση 1 Μαΐου 2021, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/com_2020_239_f1_report_from_commission_en_v4_p1_1079406.pdf
- Roger Mac Ginty, “Everyday diplomacy, agency and conflict resolution”, ανάκτηση 13 Μαΐου 2021, https://www.academia.edu/1532340/Everyday_diplomacy_agency_and_conflict_resolution
- Thomas Grant, "Frozen Conflicts and International Law," *Cornell International Law Journal*: Vol. 50 : No. 3 , Article 1. Available at: <https://scholarship.law.cornell.edu/cilj/vol50/iss3/1> (2017)
- «Αντιπαράθεση για τα «τουρκικά» εμβόλια στη βόρεια Κύπρο», τελευταία μετατροπή 15 Ιανουαρίου 2021, ανάκτηση 5 Μαΐου 2021,

<https://www.dw.com/el/%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CF%8C%CE%BB%CE%B9%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CE%B2%CF%8C%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CE%BA%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF/a-56235941>

- «13 Σημεία (30 Νοεμβρίου 1963)», τελευταία ανάκτηση 20 Απριλίου 2021, [https://www.pio.gov.cy/13-%CF%83%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CE%AF%CE%B1-\(30-%CE%BD%CE%BF%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85-1963\).html](https://www.pio.gov.cy/13-%CF%83%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CE%AF%CE%B1-(30-%CE%BD%CE%BF%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85-1963).html)

- «Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων», ανάκτηση 3 Μαΐου 2021, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/153/management-of-the-external-borders>

- «Ειντε: «Παγωμένη σύγκρουση» το Κυπριακό», τελευταία μετατροπή 29 Νοεμβρίου 2014, ανάκτηση 29 Μαρτίου 2021, <https://dialogos.com.cy/einte-pagomeni-sigkrousi-to-kipriako/>

- «Εκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο», τελευταία μετατροπή 22 Ιουνίου 2018, ανάκτηση 1 Μαΐου 2021, file:///C:/Users/Admin/Downloads/2_EL_ACT_part1_v2.pdf

- Ελένη Λύτρα και Χάρης Ψάλτης, «Πρώην Μικτά Χωριά στην Κύπρο: Αναπαραστάσεις του Παρελθόντος, του Παρόντος και του Μέλλοντος (Ερευνητική Έκθεση)», τελευταία μετατροπή 2011, ανάκτηση 29 Μαρτίου 2021, https://www.ahdr.info/images/pdf/LOW_MIXED_VILLAGES_RR_GR.pdf

- «Ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων», ανάκτηση 9 Μαΐου 2021, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/147/free-movement-of-persons>

- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Ελσίνκι: Συμπεράσματα της Προεδρίας, τελευταία μετατροπή Δεκέμβριος 1999, ανάκτηση 10 Μαΐου 2021, https://www.europarl.europa.eu/summits/pdf/hell1_el.pdf

- «Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταχωρίζει το Χαλλούμι/Halloumi/Hellim ως προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ)», ανάκτηση 1 Μαΐου 2021, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_21_1623

- Ηρακλείδης Αλέξιος, Εξωτερική πολιτική και διπλωματία (Εκδόσεις Κάλλιπος, 2015)
- Καλλιόπη Α. Βακαλοπούλου, «Βόρεια Ιρλανδία: το Ιρλανδικό ζήτημα με αφορμή το Brexit», τελευταία μετατροπή 19 Ιανουαρίου 2019, ανάκτηση 26 Απριλίου 2021 <https://thesafiablog.com/2019/01/19/vacalopoulou-analysis-dec/>
- «Κορωνοϊός: Προσωρινή αναστολή λειτουργίας 4 οδοφραγμάτων», τελευταία μετατροπή Φεβρουάριος 2020, ανάκτηση 10 Μαΐου 2021, <https://www.philenews.com/koinonia/eidiseis/article/886491/koronoios-prosorini-anastoli-leitoyrgas-4-odofragaton>
- «Κύπρος: Τη Δευτέρα το πρωί παραλαμβάνουν οι Τ/κ τις πρώτες δόσεις των εμβολίων Pfizer», τελευταία μετατροπή 15 Ιανουαρίου 2021, ανάκτηση 10 Μαΐου 2021, <https://gr.euronews.com/2021/01/15/kypros-deutera-proi-paralamvanoun-tourkokyprioi-protos-doseis-emvolion-pfizer-covid>
- Κωνσταντίνα Νεοφύτου, «23 Απριλίου 2003: 14 χρόνια μετά τη διάνοιξη των οδοφραγμάτων», τελευταία μετατροπή 23 Απριλίου 2017, ανάκτηση 10 Μαΐου 2021, <https://www.alphanews.live/cyprus/23-apriliou-2003-14-chronia-meta-te-dianoixe-ton-odophragmaton-binteo>
- «Πράξη περί των όρων προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Λετονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Μάλτας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας και της Σλοβακικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση - Πρωτόκολλο αριθ. 10 για την Κύπρο», τελευταία μετατροπή 16 Απριλίου 2003, ανάκτηση 9 Μαΐου 2021, https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/acc_2003/act_1/pro_10/sign.
- «Πρόγραμμα Βοήθειας για την τουρκοκυπριακή κοινότητα: η Επιτροπή εγκρίνει δεύτερο Πρόγραμμα Δράσης για το 2020», ανάκτηση 29 Απριλίου 2021, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_20_1490

- «Πρωτόκολλο για τις Ιρλανδία / Βόρεια Ιρλανδία», ανάκτηση 10 Απριλίου 2021, https://ec.europa.eu/info/relations-United-Kingdom/eu-uk-withdrawal-agreement/protocol-ireland-and-northern-ireland_el
- «Σένγκεν: Όλα όσα χρειάζεται να γνωρίζετε για τη ζώνη ελεύθερης κυκλοφορίας της ΕΕ», ανάκτηση 2 Μαΐου 2021, <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/priorities/sengken-kai-europaika-sunora/20190612STO54307/ola-osa-chreiazetai-na-gnorizete-gia-ti-zoni-sengken>
- «Σημεία διέλευσης - Κανονισμός πράσινης γραμμής», ανάκτηση 10 Απριλίου 2021, <https://www.mof.gov.cy/mof/customs/customs.nsf/All/6C816214735FA1C9422577B300240AAC?OpenDocument>
- «Σχέδιο Κανονισμού του Συμβουλίου για το καθεστώς βάσει του άρθρου 2 του Πρωτοκόλλου αριθ. 10 της Πράξης Προσχώρησης», τελευταία μετατροπή 2004, ανάκτηση 2 Μαΐου 2021, [https://www.pio.gov.cy/assets/pdf/cyproblem/green%20line%20regulation%20\(greek\).pdf](https://www.pio.gov.cy/assets/pdf/cyproblem/green%20line%20regulation%20(greek).pdf)
- «Τεχνική Επιτροπή Πολιτιστικής Κληρονομιάς: Ολοκληρωμένα έργα συντήρησης», ανάκτηση 6 Μαΐου 2021, <https://parathyro.politis.com.cy/2021/03/techniki-epitropi-politistikis-klironomias-olokliromena-erga-syntirisis/>
- «Το αιματηρό επεισόδιο με τους δύο νεκρούς Τουρκοκύπριους στην οδό Ερμού, που οδήγησε στην χάραξη της “Πράσινης Γραμμής”. Η ένοπλη δράση της Τ.Μ.Τ και τα αιματηρά γεγονότα του 1963», τελευταία μετατροπή 21 Δεκεμβρίου 2017, ανάκτηση 29 Μαρτίου 2021, <https://www.mixanitouxronou.com.cy/stiles/sinevi-simera/ematiro-episodio-tous-dio-nekrous-tourkokiiprious-sti-odo-ermou-pou-odigise-stin-charaxi-tis-prasinis-grammis-enopli-drasi-tis-t-m-t-ke-ta-ematira-gegonota-tou-1963/>
- «ΥΠΕΞ: Επαναξιολόγηση δεδομένων από τον κανονισμό της πράσινης γραμμής», τελευταία μετατροπή 22 Οκτωβρίου 2019, ανάκτηση 29 Απριλίου 2021,

<https://m.kathimerini.com.cy/gr/politiki/ypex-epanaxiologisi-dedomenon-apo-ton-kanonismo-tis-prasinis-grammis>

- «Φάκελος Κύπρου», τελευταία μετατροπή 2018, ανάκτηση 20 Απριλίου 2021, http://www.parliament.cy/images/media/redirectfile/fakelos_kyprou_tomos1.pdf
- «Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης: γενικές πτυχές», ανάκτηση 29 Απριλίου 2021, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/150/an-area-of-freedom-security-and-justice-general-aspects>
- «Ψήφισμα 186 (1964)», ανάκτηση 20 Απριλίου 2021, [https://www.pio.gov.cy/%CF%88%CE%AE%CF%86%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B1-186-\(1964\).html](https://www.pio.gov.cy/%CF%88%CE%AE%CF%86%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B1-186-(1964).html)
- «Σοϊντάν: Προσπάθειες τ/κ πλευράς για παραλαβή όλου του αριθμού εμβολίων», τελευταία μετατροπή 25 Φεβρουαρίου 2021, ανάκτηση 9 Μαΐου 2021, <https://cyprustimes.com/koinonia/sointan-prospatheies-t-k-pleyras-gia-paralavi-oloy-toy-arithmoy-emvolion/>